

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ZÁKLADNÍ PŘÍČINY VZNIKU
POŽÁRŮ A VÝBUCHŮ**

Autor práce: Jan Rysl
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D.
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Štěpánu Kavanovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

RYSL, J. *Základní příčiny vzniku požárů a výbuchů : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2014. 81 s. Vedoucí bakalářské práce : Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D.

Klíčová slova: požár, výbuch, ohledání, vyšetřování, správní delikt, trestný čin, nedbalost a úmysl.

První část práce je věnována úkolům, které jsou vykonávány jednotlivými složkami integrovaného záchranného systému při záchranných, hasebních a likvidačních pracích na místě požáru a výbuchů. Další části se zabývají prvotní dokumentací s ohledáním místa činu a dále samotnému vyšetřování těchto událostí. Samostatná kapitola je věnována právnímu hledisku, kde jsou vysvětleny kompetence hasičů a policistů při řešení a vyšetřování požárních správních deliktů a trestných činů. V práci je přehledně zpracována pasáž zabývající se vývoji požárů a výbuchů, a to z hlediska věku pachatelů, činnosti při vzniku požáru, výše způsobených škod a následkům na zdraví a životech. Tyto přehledy jsou zpracovány graficky a jsou součástí práce. V této části jsou uvedeny i kazuistiky tří požárů, ke kterým došlo v roce 2012 v Jižních Čechách.

ABSTRACT

RYSL, J. *The Basic Causes of Fire and Explosions : Bachelor thesis.*
České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2014. 81 p.
Supervisor : Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D.

Key words: fire, explosion, inspection, investigation, administrative offence, offence, negligence and intent.

The first part of the thesis is dedicated to tasks which are executed by particular units of the emergency system while rescuing, fire-fighting and disposing a fire at fire sites and explosions. Other parts deal with primary documentation of crime scene investigation and investigation of these events itself. Separate chapter is devoted to the legal aspect where fire-fighters and policemen's competences during solving and investigating fire offences are explained. The part dealing with development of fires and explosions from the point of view of the offenders' age, activity prior the fire, the amount of damages and effects on health and lives is presented in a detail here. These sheets are processed graphically. In this part, there are further stated case reports of 3 clear up fires which took place in Southern Bohemia in 2012.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
2 PRVOTNÍ ÚKONY NA MÍSTĚ POŽÁRU	10
2.1 ÚKONY PROVÁDĚNÉ ORGÁNY POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY	10
2.2 ÚKONY PROVÁDĚNÉ HASIČSKÝM ZÁCHRANNÝM SBOREM ČESKÉ REPUBLIKY	11
3 OHLEDÁNÍ MÍSTA ČINU	14
3.1 ÚČEL OHLEDÁNÍ.....	15
3.2 DRUHY OHLEDÁNÍ.....	16
3.2.1 Podle charakteru objektů ohledání:	17
3.2.2 Podle posloupnosti:	18
3.3 ZÁKLADNÍ ZÁSADY OHLEDÁNÍ	19
3.4 SUBJEKTY OHLEDÁNÍ	21
3.5 TAKTIKA OHLEDÁNÍ	22
3.6 POSTUPY PŘI OHLEDÁNÍ MÍSTA POŽÁRU	25
3.7 OHNISKO POŽÁRU	27
3.8 POUŽITÍ PSA K VYHLEDÁVÁNÍ AKCELERANTŮ HOŘENÍ	29
3.9 SPECIFIKA PŘI ZAJIŠŤOVÁNÍ STOP.....	30
3.10 NEGATIVNÍ OKOLNOSTI.....	31
3.11 DOKUMENTACE.....	32
3.11.1 Fotodokumentace	34
3.11.2 Topografická dokumentace.....	36
4 VYŠETŘOVÁNÍ	38
4.1 PACHATEL.....	38
4.1.1 Charakteristika pachatele	38
4.1.2 Motiv pachatele	39
4.2 PLÁNOVÁNÍ A ORGANIZACE VYŠETŘOVÁNÍ	40
4.2.1 Plán vyšetřování	40
4.2.2 Stanovení vyšetřovacích verzí.....	41
4.2.3 Typické vyšetřovací situace	44
4.3 VÝSLECHY	45

5 PRÁVNÍ HLEDISKO	48
5.1 SPRÁVNÍ DELIKTY	48
5.2 TRESTNÉ ČINY	59
5.3 SPOLUPRÁCE POLICIE ČR A HZS ČR	61
6 STATISTIKY POŽÁRŮ A VÝBUCHŮ	62
ZÁVĚR	73
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	76
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	80
PŘÍLOHY	81

ÚVOD

Požáry a výbuchy patří mezi vůbec nejnebezpečnější mimořádné události, které velice často ohrožují životy a zdraví lidí nebo zvířat, působí velké materiální škody a závažně ohrožují životní prostředí.

Požáry, exploze a havárie jsou neodmyslitelným průvodcem každého společenského a politického zřízení na planetě Zemi, a i když se jedná o společensky negativní jevy, jsou odjakživa součástí lidské společnosti. Postihují bez výjimky každou oblast lidské činnosti. Tyto události jsou sociálně-ekonomickým problémem, neboť se zpravidla neobejdou bez následků na lidských životech a zdraví, každoročně působí nemalé majetkové škody, které jsou zejména u kulturních historických památek nenahraditelné.

Z kriminalistického hlediska je vyšetřování požárů a výbuchů a dokumentace místa takové události jedním z nejnáročnějších kriminalistických disciplín. U požárů a výbuchů je velmi složité zajistit důkazní materiály, které by svědčily o příčině vzniku požáru a o případném zavinění konkrétní osobou. To je dáno samotným faktem požáru a jeho devastujícím působením na případné stopy, které by nasvědčovaly například na úmyslné či nedbalosti založení požáru nebo technickou závadu. Bohužel v praxi se setkáváme i s případy, kdy k znehodnocení stop dochází i vinou nedůslednosti policistů při ohledání místa požářiště. Tyto nedostatky zřejmě z velké části pramení z neznalosti správných postupů. To poté v součtu s dalším znehodnocováním stop, ke kterému dochází při samotných hasebních pracích, výrazně snižuje šance na zajištění kvalitních a průkazných stop.

Statistikami Hasičského záchranného sboru České republiky a Policie České republiky je již několik let vykazován neustálý nárůst přímých škod, které v roce 2012 dosáhly opět takřka třímiliardové výše, a také velkého množství obětí na lidských životech a zdraví.

Z tohoto důvodu je bakalářská práce zaměřena na stále aktuální téma spojené s problematikou vzniku požárů a výbuchů.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem bakalářské práce je především zjistit základní příčiny vzniku požárů a výbuchů, porovnat a zhodnotit jejich vývoj v posledních 10 letech. Zjistit množství Policií České republiky prověřovaných a vyšetřovaných požárů a výbuchů, provést porovnání některých statistických údajů. Dalším cílem práce je provést analýzu právních předpisů upravujících zkoumanou problematiku.

V bakalářské práci budou analyzovány statistické údaje Hasičského záchranného sboru České republiky a statistické údaje shromažďované Policií České republiky. Zkoumanými statistickými výstupy budou především přehledy o celkovém počtu a vývoji požárů, požárech podle příčiny jejich vzniku, úmyslně a nedbalostně založených požárech, výbuších, požárech založených dětmi, a dále rovněž škody způsobené požáry a výbuchy na majetku, zdraví a lidských životech. Komparací získané údaje budou analyzovány a následně budou zpracovány graficky. Z policejních statistik budou získány, analyzovány a zpracovány údaje týkající se objasněnosti v oblasti požárů a výbuchů.

Zvláštní pozornost bude věnována jihočeskému regionu. Konkrétně budou porovnány údaje z jihočeských hasičských a policejních statistik z roku 2012. V této části budou uvedeny tři kazuistiky týkající se případů požárů vyšetřovaných jihočeskými policisty v roce 2012.

Budou provedeny analýzy základních právních předpisů, konkrétně zejména zákona o požární ochraně, který se zabývá správními delikty na úseku požárů a trestního zákoníku, který má chránit proti pachatelům trestných činů, tedy činů s vyšší společenskou škodlivostí, než jsou přestupky a jiné správní delikty. V této části budou případně uvedeny i další právní normy, které při posuzování a samotném řešení požárů a výbuchů hrají nezanedbatelnou roli.

V části práce s právní analýzou bude pozornost věnována i dohodám o součinnosti mezi Policií České republiky a Hasičským záchranným sborem České republiky, a to jak na úrovni centrální, tedy mezi Generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru České republiky a Policejním prezídiem České republiky, tak na úrovni regionální, mezi krajskými ředitelstvími jednotlivých složek.

2 PRVOTNÍ ÚKONY NA MÍSTĚ POŽÁRU

V této kapitole jsou v jednotlivých bodech rozděleny jednotlivé úkoly složek integrovaného záchranného systému, a to zejména v době bezprostředně po oznámení mimořádné události. Oblast následné činnosti po dohašení a odvrácení přímé hrozby spojené s událostí, tedy ohledání místa činu a vyšetřování je předmětem dalších kapitol.

Činností zdravotnické záchranné služby se tato práce nezabývá, neboť je obecně známé, že zdravotníci na místě takové události zajišťují péči o postižené, ošetřují jejich úrazy, zajišťují jejich transport k dalšímu odbornému ošetření do zdravotnických zařízení.

2.1 Úkony prováděné orgány Policie České republiky

Mezi opatření, která je nutno neodkladně provést a jsou prováděny příslušníky Policie České republiky, dále jen Policie ČR, co nejdříve po příjezdu na místo požáru, patří:¹

- Zjištění, zda se na místě nebo jejím okolí nenachází zraněné osoby, v případě že ano, zajistit jim první pomoc a přivolat rychlou záchrannou službu,
- překažení pokračujícího trestného jednání pachatele, zadržení osoby zadržené při páčání trestné činnosti, případně její pronásledování,
- zajištění předmětů a stopy anebo jiných důkazů, u kterých hrozí, že by během hasebních prací došlo k jejich poškození či nevratnému znehodnocení,
- zajištění technické pomoci potřebné pro odstranění překážek bránících příjezdu vozidel hasičů, přivolání pohotovostních služeb vodáren a plynáren,
- zajištění místa před dalšími škodlivými následky,
- vyklizení širšího okolí požáru, uzavření místa požáru pro zajištění bezpečnosti hasebním pracím přihlížejících osob, zamezení pohybu cizích osob a zajištění nerušené práce hasičů,
- zjištění svědků události, zjistit jejich totožnost, zajistit přítomnost poškozeného a podle okolností zajistit jejich přítomnost a dostupnost do příjezdu policejního orgánu odpovědného vyšetřování za ohledání místa,

¹ Dohoda o součinnosti mezi Policií ČR a HZS, ze dne 12. července 2005.

- policisté úzce spolupracují s velitelem hasičů, který bývá i velitelem celého zásahu,
- zajištění plnění hlásné služby.

Pořadí jednotlivých úkonů se řídí konkrétní situací na místě události. Přednost mají ty úkony, kterými se zabraňuje škodlivým následkům. Nejvyšší prioritu má pochopitelně ochrana života a zdraví osob, následuje ochrana životního prostředí a majetku. Policisté při své činnosti na místě události a při následném vyšetřování události spolupracují s hasiči.

2.2 Úkony prováděné Hasičským záchranným sborem České republiky

Úkol Hasičského záchranného sboru České republiky, dále jen HZS ČR, je v těchto případech naprosto zřejmý. Tyto úkoly jednoznačně vyplývají ze zákona o požární ochraně.

Pro účel mé práce jsou podstatnější úkony, které na místě události plní vyšetřovatel hasičů. Vyšetřovatel se na místo požáru dostavuje zpravidla již s první hasičskou jednotkou a má tak možnost zaměřit se na plnění následujících úkonů, které jsou důležité pro vyšetření příčiny vzniku požáru:²

- pozorování celkové situace na místě požáru, neboť je třeba, aby si vyšetřovatel vytvořil celkový přehled o tom, co vlastně v jakém objektu či místnosti hoří, rychlost a směr šíření požáru,
- monitoring průběhu hasebních prací, dokumentace stavu požáru v jednotlivých jeho fázích, příjezdu prvních jednotek, nasazení sil a prostředků, použití konkrétních hasebních látek a jejich účinek, dokumentovat, zda byly rozebírány nebo přemístovány jednotlivé konstrukce, předměty a jejich části. Kontakt policistů s hasičskými vyšetřovateli a velitelem zásahu je velice důležitý, neboť na rozdíl od leckdy zavádějících informací získaných přímo od svědků události, jsou jejich informace obohaceny již o praktické zkušenosti a znalosti,

² HZSCR.CZ: *Popis fungování procesu státního požárního dozoru – zjišťování příčin vzniku požárů*, [online]. [cit. 24. 11. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/popis-fungovani-procesu-statniho-pozarniho-dozoru-zjistovani-pricin-vzniku-pozaru.aspx>>.

- sledování charakteru a barvy plamene, dýmu, výbuchů a dalších specifických příznaků hoření. Takové poznatky ve spojení s místem, na kterém byly pozorovány a charakteru hořlavých látek na těchto místech, mohou vysvětlovat vznik,
- vnímání meteorologických podmínek, směru a rychlosti větru, viditelnosti, vlivů na vytváření vzdušných proudů. Tyto údaje mohou být velmi důležité například při porovnávání jednotlivých svědeckých výpovědí, jevech provázejících požár (zápach a kouř). Získané poznatky jsou důležité i pro posouzení možnosti rozšíření požáru na další objekty a pro přijetí dalších opatření, jako je například evakuace osob z ohrožených objektů,
- získání časových údajů o požáru, jako například dobu zpozorování, ohlášení požáru, prvního laického zásahu, příjezdu prvních jednotek hasičů, lokalizace požáru, apod.,
- získání dalších prvotních informací od svědků, jako je třeba zjištění činnosti před vznikem požáru, místa a okolností za jakých byly svědkem zpozorovány příznaky požáru, jevy provázející hoření a způsob vyhlášení poplachu,
- sledování pohybu a chování osob na místě požáru, neboť některé projevy jejich chování mohou mít spojitost se vznikem požáru. Osoby, které jsou obzvláště aktivní při hašení požáru, jev mohly zavinit samy a to buď úmyslně, neúmyslně anebo svojí neopatrností,
- průběžná kontrola míst bezprostředně přiléhajících k zóně hoření. Tuto činnost je možné pochopitelně provádět, jen pokud to situace dovolí. Je potřeba stále dodržovat zásady bezpečnosti práce.

Poznatky ze sledování vývoje požáru a provázejících jevů, jsou v době po uhašení požáru velmi důležité pro vyhodnocení celé situace. Pokud máme možnost sledovat průběh požáru, můžeme získat cenné informace, které bychom po požáru byli schopni získat jen velmi těžko. Velký význam při činnostech na místě požáru má provádění fotodokumentace či pořizování videozáznamů, přičemž platí obecná zásada, že dokumentovat je lepší vždy více než li méně. Je třeba dokumentovat zejména úseky, které maximálně charakterizují místo hoření, směr a rychlost šíření ohně a další jevy

a zvláštnosti, které požár provázejí. K tomuto je dále vhodné si pořizovat poznámky a zaznamenávat výsledky pozorování. K takovému pozorování požáru a hasebních prací je možno využít výškovou techniku jako plošiny a žebříky. Požářiště je vhodné monitorovat pomocí termokamery.

3 OHLEDÁNÍ MÍSTA ČINU

V podstatě jakákoliv událost, ke které došlo, zanechává na svém okolí informaci o příčině a následku takové události. Pokud je čin zapříčiněn fyzickou osobou, materiální prostředí navíc odrazí vztah mezi jednáním takové osoby a nastalou změnou. Stejně jako u každé takové události, se v materiálním prostředí odrazí i příprava trestného činu. Tyto odrazy jsou velmi důležitým znakem zejména z kriminalistického hlediska. Právě díky nim lze totiž rozpoznat a dokázat trestnou činnost, případně i zjistit, že prověřovaná událost, byť má pro své okolí nepochybně škodlivé následky, tak se naopak o trestný čin nejedná.

„Ohledání je metoda kriminalistické praktické činnosti, jejíž podstata spočívá v cílevědomém, přímém, bezprostředním pozorování a zkoumání kriminalisticky relevantních objektů vlastními smysly orgánů činných v trestním řízení, ve vyhledávání změn, dokumentování stavu objektů a hodnocení vlastních zjištění“³.

Při prověřování a vyšetřování požárů a zejména zjišťování příčin jeho vzniku je ohledání požářiště jedním z hlavních úkolů. Stejně jako u ostatních trestných činů i v tomto případě platí, že místo činu je základem pro další šetření. Pokud je ohledání všeobecně považováno za technicky a časově velice náročnou kriminalistickou metodu, u ohledání požářiště toto platí dvojnásob. Navíc u ohledání požářišť a míst po výbuchu hrozí zvýšená bezpečnostní a zdravotní rizika. V těchto případech je proto třeba předem zjistit co možná nejpodrobnější informace o možných nebezpečích například zřícení požárem narušeného objektu nebo jeho části. Dále pochopitelně i informace o možné přítomnosti karcinogenních, toxických a dalších nebezpečných látkách. V případě, že zde hrozba výskytu nebezpečných látek, potom je nezbytné při ohledání užívat patřičné ochranné pracovní pomůcky, oděvy a obuv.

Účelem ohledání je zjištění ohniska požáru a příznaků jeho šíření. Dále vyhledání a zajištění stop a věcných důkazů, pomocí kterých by bylo možno stanovit příčinu vzniku požáru, případně získat indicie vedoucí k osobě, která požár založila. Ohledáním zjištěné předměty a zejména stopy, které mohou mít příčinný vztah s požárem, je potřeba

³ MUSIL, J., KONRÁD, Z. a kol. *Kriminalistika*. Praha, 2004, s. 491.

zadokumentovat a odeslat ke znaleckému zkoumání. Podle výsledků ohledání pak můžeme prověřovat různé kriminalistické verze a stanovit směr dalšího šetření.

3.1 Účel ohledání

Účelem ohledání místa činu je objasnění skutečností důležitých zejména pro trestní řízení. Ohledání se kromě trestního řízení uplatní také v řízení o přestupcích.

Podstata ohledání spočívá zejména v tom, že policista, případně jiná pověřená osoba, na místě události svými smysly poznává bezprostředně fakta o události a jejím charakteru. Taková zjištění mají důkazní nebo taktický význam. Ohledání v sobě kromě pozorování zahrnuje také postupy, jako jsou zkoumání objektů, různá měření, experimenty a případně další činnosti, včetně celkové dokumentace a stanovení výsledku ohledání. Všechny tyto postupy společně s logickým myšlením, analýzou a následným hodnocením takto získaných informací by měly vést k co možná nejúplnějšímu poznání o celé situaci na místě události.

Ohledání má zcela nezastupitelný význam pro objasnění události. Ohledání umožňuje utvořit si ucelenější představu o charakteru vyšetřované události, a o jejím průběhu, příčinách a podmínkách jejího vzniku a okolnostech, které událost provázely. Ohledání nelze zcela nahradit jinými kriminalistickými postupy a úkony, které se jinak běžně používají při objasňování trestné činnosti. Takovými úkony jsou například výslechy osob, experimenty, či rekonstrukce. Proto musí mít všichni, kteří se na ohledání místa činu podílejí na paměti, že na kvalitě provedeného ohledání může nečápkou záviset celý výsledek následného šetření. Podcenění jeho významu by mohlo totiž vést ke znehodnocení a ztrátě leckdy nenahraditelných důkazů důležitých pro usvědčení pachatele a objasnění věci.

Cílem ohledání je:⁴

- vyhledání a zajištění stop a důkazů,
- zjištění a objasnění mechanismu vzniku a průběhu prověřované události,
- odhalení a usvědčení pachatele činu,
- zjištění příčin a motivu jednání pachatele,

⁴ CHMELÍK, J a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2005, s. 19.

- získání informací důležitých pro vytvoření kriminalistických verzí,
- zjištění informací důležitých pro organizaci a plánování dalšího postupu při prověřování a vyšetřování události.

Účel ohledání požářiště a jeho specifické rysy lze stanovit následovně:⁵

- nalezení a zadokumentování ohniskových příznaků a příznaků směru šíření hoření,
- stanovení plochy ohniska požáru,
- vyhledání, zadokumentování, případně odebrání předmětů, které mohou být věcnými důkazy,
- odebrání vzorků pro následnou expertizu,
- vyhledání a dokumentace stop činností a pohybu osob, které mohou mít vztah k příčině a šíření požáru.

Zásadní součástí ohledání místa je zadokumentování nalezených předmětů a odebraných vzorků - stop, o kterých lze předpokládat, že tyto mají určitý vztah k šetřené události. Při ohledání a dalším šetření příčin požáru musí existovat snaha nalézt vysvětlení zjištěného stavu, tedy nalézt mezi příznaky hoření, předměty a stopami souvislost a vytvořit si tak co možná nejpřesnější představu o vzniku a vývoji požáru. V případě, že taková souvislost neexistuje, hovoříme o tzv. negativní okolnosti (viz kapitola 3.10 – negativní okolnosti).

Ohledání je kriminalistickou metodou, která však musí respektovat některé zákonné požadavky. Pakliže mají mít výsledky ohledání nezpochybnitelný důkazní charakter, je potřeba, aby při jejich provádění bylo při prověřování a vyšetřování trestných činů postupováno v souladu s trestním řádem⁶, u přestupků a jiných správních deliktů podle dalších právních předpisů⁷.

3.2 Druhy ohledání

Základním hlediskem pro určení druhu ohledání je charakter objektu ohledání a posloupnost ohledání.

⁵ ŠTEFEK, J. *Zjišťování příčin požárů*. Frýdek-Místek, 1984, s. 44.

⁶ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141 o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (trestní řád), In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1961, Částka 66, s. 532, § 113.

⁷ ČESKO. Zákon č. 273 o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, Částka 91, s. 4103, § 67/2.

3.2.1 Podle charakteru objektů ohledání:⁸

a) **Ohledání místa činu** je v praxi jednoznačně nejčastěji používaný druh ohledání. Je to ohledání místa, kde byl čin spáchán a jeho okolí, ale i místa, které má se spáchaným činem jinou příčinnou souvislost. V praxi to jsou především místa, kde je předpoklad, že budou nalezeny stopy související s událostí. Nejčastěji jsou těmito místy domy, byty, hospodářské, průmyslové nebo skladovací objekty, dále dopravní prostředky či části nějakého území. Součástí ohledání místa činu může být také ohledání stop, mrtvoly, předmětů a dokumentů, které se na ohledávaném místě nacházejí. Při ohledání vycházíme z toho, že mezi vyšetřovanou událostí a místem činu existuje přímá souvislost, kterou lze spatřovat zejména v tom, že pachatel svým působením na místě činu zanechal nějaké stopy, předměty a nástroje. Ohledání místa činu se pak uskutečňuje zejména zkoumáním, zjišťováním a následným dokumentováním a hodnocením stavu tohoto místa.

b) **Ohledání stop** je zpravidla prováděno společně s jakýmkoliv jiným druhem ohledání. Nejčastěji to bude souběžně s ohledáním místa činu, dokumentů a předmětů, které mohou a zpravidla bývají, nositeli těchto stop. Ohledání stop je většinou prováděno přímo na místě jejich nálezu. Pokud to ale okolnosti umožňují, jsou stopy k ohledání přemísťovány i s jejich nosiči na jiná místa, kde se pak provede samostatné ohledání stopy a jejího nosiče.

c) **Ohledání mrtvoly** bývá v praxi v naprosté většině případů spojeno přímo s ohledáním místa činu. Vzájemný vztah mezi místem nálezu těla a samotným tělem oběti je totiž velmi důležitý pro určení, zda místo nálezu těla je totožné s místem spáchání trestného činu – usmrcení oběti. Účelem ohledání těla mrtvoly je prověření, zda smrt osoby nebyla způsobena trestným činem.

d) **Ohledání předmětů** se provádí zejména u předmětů, které jsou nalezeny a zajištěny na místě činu nebo u osob, u kterých jsou tyto předměty zajištěny při osobních nebo domovních prohlídkách. Ohledávat je možno i věci odňaté či vydané podezřelými, svědky, poškozenými či ty předměty, které byly nalezeny v různých úkrytech anebo byly

⁸ CHMELÍK, J. *Ohledání místa činu*. Praha, 1999, s. 6.

zajištěny jiným způsobem. Pokud se předměty nacházejí na místě činu, jsou zaznamenány v protokolu o ohledání místa činu.

e) **Ohledání dokumentů** se provádí u těch dokumentů, které byly nalezeny na místě činu, dále při domovních či osobních prohlídkách a nezřídka také u dokumentů například výhružných dopisů, které byly zaslány adresátům prostřednictvím pošty.

f) **Ohledání výpočetní techniky** se provádí zejména u případů, které souvisí s pácháním počítačové kriminality. Předmětem ohledání bývá většinou samotný počítač, tablet, mobilní telefon a jejich příslušenství.

g) **Ohledání zvířat** se v praxi vyskytuje opravdu výjimečně. Cílem tohoto druhu ohledání je především zjištění, zda na zvířeti nebyl spáchán trestný čin či přestupek, dále při identifikaci zvířete a získání údajů potřebných pro zjištění jeho majitele.

h) **Ohledání periferních míst.** Jedná se o místa, která sama nejsou místy činu. Ve většině případů se k tomuto ohledání přistupuje až po výslechu osoby, a to jen tehdy, pokud je třeba prověřit výslechem nově zjištěné informace a zadokumentovat okolnosti, potvrzující nebo naopak vyvracející pravdivost této výpovědi. Nejčastěji tak zřejmě půjde o prověřování alibi podezřelého, který do výslechu uvedl, že se v inkriminované době nacházel na zcela jiném místě, kde prováděl nějakou činnost. Na tomto místě by tedy měly být patrné změny vzniklé právě při činnosti podezřelého na místě. Toto zjištění může být podpořeno i svědeckou výpovědí.

i) **Ohledání těla živé osoby** je prováděno tehdy, má-li být prohlídkou těla zjištěno, jestli na těle nejsou stopy nebo následky trestného činu. Někdy rovněž vzniká potřeba ohledáním zjistit znaky, které by se mohly nacházet na ohledávaném těle a jsou důležité pro její identifikaci. To mohou být například mateřská znaménka, tetování, piercingy a různé tělesné vady a anomálie.

3.2.2 Podle posloupnosti:⁹

a) **Prvotní ohledání** je ohledáním objektů, které je ve věci provedeno poprvé. Místo činu je ve většině případů ještě ve stavu, ve kterém se nacházelo v době, kdy pachatel místo činu opustil. Bezprostředním pozorováním a za pomoci místa znalé osoby je pak

⁹ MUSIL, J., KONRÁD, Z. a kol. *Kriminalistika*. Praha, 2004, s. 320-321.

možné určit změny na místě činu dřív, než dojde k podstatným změnám na tomto místě. Prvotní ohledání je jednoznačně nejdůležitější a nejefektivnější.

b) Opakované ohledání je každým dalším ohledáním následujícím po ohledání prvotním. K tomuto ohledání se přistupuje především tehdy, nebyly li při prvotním ohledání dobré podmínky pro zdárné dokončení ohledání, a dále pokud bylo prvotní ohledání místa činu provedeno nekvalitně, anebo proto, že se v průběhu dalšího šetření zjistilo, že ohledávaný objekt by měl nést znaky, které při prvotním ohledání místa činu nebyly zjištěny.

c) Doplnující ohledání je odlišné od opakovaného ohledání. Dodatečné ohledání se provádí na předmětech, které byly součástí již dříve ohledaného místa činu, ale při prvotním ohledání ohledány nebyly například z důvodu, že v té době nebyl znám jejich vztah k prověřované události, nebo dokonce nebyla známa jejich existence. Doplnující ohledání je tedy ve své podstatě ohledáním prvotním, které doplňuje pouze výsledky již dříve provedeného prvotního, případně opakovaného ohledání.

3.3 Základní zásady ohledání

Pokud má ohledání splnit svůj účel, musí být při jeho provádění respektovány základní zásady. Pokud by byly zásady ohledání ignorovány, pak by výsledek tohoto ohledání mohl být značně povrchní a neobjektivní a mohl by mít za následek neprůkaznost výsledků ohledání. Akceptování základních zásad ohledání má tedy neopominutelný taktický význam. Pouze při jejich akceptování může být dosaženo žádoucího účelu ohledání.

Základními zásadami ohledání:¹⁰

a) Řízení ohledání jediným vedoucím. Ohledání místa činu by mělo být výsledkem týmové práce. U banálních případů je však ohledání prováděno pouze jedním policistou obvodního oddělení. U složitějších případů se většinou podílí více lidí, zpravidla se jedná o policejního a hasičského vyšetřovatele, pracovníka optativy, kriminalistického technika, a dále to může být psovod a další specialisté.¹¹ Jednotliví členové takto složené skupiny

¹⁰ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň, 2005, s. 74.

¹¹ ČESKO. POLICEJNÍ PREZIDIUM. Závazný pokyn policejního prezidenta číslo 30/2009, o plnění úkolů v trestním řízení, článek 16 – 21.

policistů, hasičů a například znalců, mají různé znalosti a zkušenosti ohledání, na místě činu plní různé úkoly. Za provedení ohledání a jeho výsledek musí nést odpovědnost jedna konkrétní osoba. Porušení této zásady by mohlo mít za následek chaos při ohledání s konečným následkem ve zmařeném účelu a výsledku ohledání místa. Činnost celé skupiny má být organizačně dobře sladěna. Skupina má být řízena tak, aby jednotlivé dílčí úkoly každého člena skupiny ve výsledku na sebe vzájemně navazovaly, doplňovaly se a tvořily tak komplexní celek. Všichni členové skupiny tak musí být v průběhu ohledání podřízeni jednomu vedoucímu ohledání, který každého člena skupiny úkoluje, řídí a kontroluje. Na druhou stranu musí být vedoucím respektovány jednotlivá zaměření a odbornosti jednotlivých členů skupiny. Vedením skupiny bývá zpravidla pověřen policejní vyšetřovatel nebo pracovník skupiny dokumentace, ohledání nemůže být pověřeno kriminalistickým technikem ani znalcem, neboť jejich zaměření je velmi specifické.

b) Neodkladnost ohledání spočívá v tom, že ohledání má být v ideálním případě provedeno bezprostředně poté, co se orgány činné v trestním řízení o události dozví. Každá stopa totiž v materiálním prostředí podléhá dříve či později zásadním změnám, které negativně ovlivňují jejich informační hodnotu. Tento jev nelze nikdy zcela vyloučit, lze jej ovšem eliminovat tím, že prvotní ohledání bude provedeno v co možná nejkratší době od vzniku události. V této době jsou změny akceptovatelné. Postupem času dochází vlivem působení různých vnějších a vnitřních činitelů k neustálým změnám. Jde o především o vlivy povětrnostní, zásahy člověka, dále o biologické a chemické reakce, které způsobují často nevratitelné změny v prostředí a situaci na místě činu.

„V prvé řadě jest uzavření a zajištění místa činu samého, aby bylo znemožněno způsobení nějakých změn na stavu, v němž místo činu bylo při objevení zločinu, tedy patrně stavu, v němž jej zanechal pachatel“¹².

c) Neopakovatelnost ohledání je jednou ze základních zásad, a to i přesto, že si praxe někdy vynutí ohledání místa zopakovat. Opakování ohledání ve většině případů svědčí spíše o jeho laxním provedení. Získání nových nezpochybnitelných informací při opakovaném ohledání je velice těžké. Každé opakované ohledání výrazně snižuje hodnotu nově získaných informací a samotnou důkazní hodnotu v trestním řízení, nehledě na to, že

¹² ŠEJNOHA, J. *Systém kriminalistického vzdělání*. Praha, 1932, s. 424.

mohou být poměrně značně zpochybněny výsledky ohledání prvotního. Úplnost a kvalita informací získaných při opakovaném ohledání je zpravidla daleko nižší, než kvalita informací, které mohly být získány již při důkladně provedeném prvotním ohledání. K opakovanému ohledání místa činu by mělo docházet pokud možno jen výjimečně.

d) Nezastupitelnost ohledání se prolíná všemi výše uvedenými zásadami a snad i proto bývá tato zásada v praxi často podceňována. Existují mylné představy o tom, že chybně provedené či dokonce neprovedené ohledání je možno nahradit úkony jinými. Za úkony nahrazující ohledání jsou často považovány výslechy svědků, rekonstrukcí či experimentem. Zde je často zapomínáno, že každý z těchto úkonů přináší informace, které obsahují značnou řadu nepřesností a mohou tak zásadně zkreslit objektivnost celé situace. Každá informace, která může být získána či ověřena ohledáním, je zejména ve stádiu dokazování naprosto zásadní.

3.4 Subjekty ohledání

Ohledání je oprávněn provést kterýkoliv orgán činný v trestním. Ohledání tedy může provádět policejní orgán, státní zástupce, ale i soudce. Ohledání může v některých případech provádět soudní znalec. Takovým znalcem je například při závažných násilných trestných činech soudní lékař. Ve většině případů ohledání provádí policejní orgán. Účast státního zástupce, či dokonce soudce bývá zcela výjimečná a to pouze u zvláště závažných násilných zločinů. Ohledání může v některých případech provádět jednotlivec, většinou je však prováděno větší či menší skupinou policistů, doplněnou dalšími specialisty v oboru (viz kapitola 3.3 – základní zásady ohledání). Ohledání místa výbuchu se například aktivně účastní také pyrotechnici, u požárů mají nezastupitelnou roli hasičští vyšetřovatelé a u pracovních úrazů se ohledání účastní pracovník inspektorátu bezpečnosti práce. Skupina osob podílející se na ohledání, se vytváří ad hoc. Její početní obsazení a zejména složení se totiž mění v závislosti na druhu a rozsahu ohledání. Ideální je vytvoření neměnných výjezdových skupin s takovým obsazením, kde by jednotliví členové skupiny v souhrnu pokryli celé široké spektrum odborných a praktických dovedností.

Účastníky ohledání mohou být i jiné osoby, jako je poškozený, oznamovatel či svědek. Přítomnost těchto osob je nutno vždy zvážit, aby se tak předešlo případnému

narušení průběhu a výsledku ohledání. Účast nezúčastněné osoby není obligatorní, přítomnost nezúčastněné osoby záleží na zvážení vedoucího skupiny, respektive pracovníka provádějícího ohledání. Ohledání bytu, domu či vozidla neobvykle účastní majitel, provozovatel či uživatel vozidla. V případě, že takovouto osobu nelze k ohledání zajistit, policejní orgán přibírá osobu nezúčastněnou, kterou bývá obvykle starosta či jiný zaměstnanec obecního úřadu.

3.5 Taktika ohledání

Pracovní postup lze z taktického hlediska rozdělit do následujících fází.¹³

a) **Orientační ohledání**, kterému se někdy říká statické ohledání. Toto ohledání spočívá v orientování se v situaci na místě činu, seznámením se s rozlohou tohoto místa, terénem, polohou jednotlivých objektů a ve stanovení následného postupu a způsobu ohledání. Struktura místa činu zůstává při předběžném orientačním ohledání naprosto nedotčena. Smyslem takového ohledání je objektivní dokumentování situace na místě činu, tedy stav v původním a nijak změněném stavu, lokalizace hlavních objektů, stop a nosičů možných důkazů, předběžné vyhodnocení situace a určení dalšího postupu.

b) **Detailní ohledání** se také nazývá dynamickým stádiem ohledání, které spočívá v podrobném ohledání místa činu a již mnohem podrobnějšímu zkoumání jednotlivých objektů, které se nacházejí na místě události. Součástí detailního ohledání je i vyhledávání, zkoumání a zajišťování stop. Současně s ohledáním se provádí také samotná dokumentace. Při těchto činnostech na místě činu již zpravidla dochází ke změnám původní struktury místa. Tato fáze ohledání se provádí některým z následujících způsobů:

- **Koncentrický** způsob ohledání místa spočívá ve spirálovém postupu při provádění ohledání, a to ve směru od okraje do středu spirály, respektive středu místa činu. Středem místa je nejdůležitější objekt, u majetkových trestných činů to může být například vypáčený trezor, u požárů to bývá kriminalistické ohnisko požáru. Koncentrický způsob ohledání je vhodný při ohledávání místností. Výchozím místem je potom vstup, kterým také pachatel do místnosti vnikl.

¹³ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň, 2005, s. 15-17.

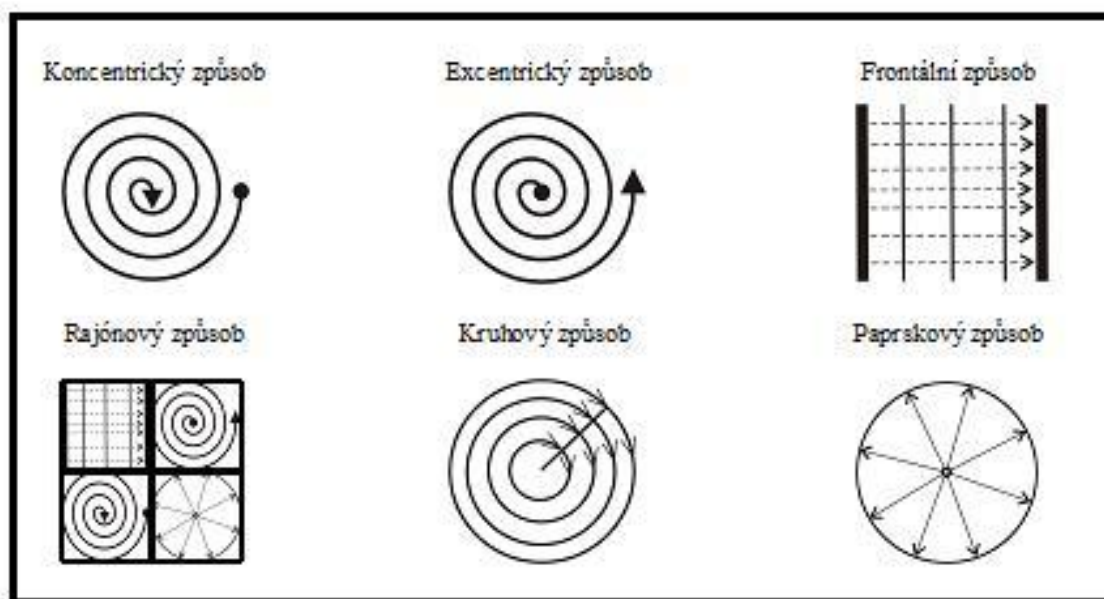
- **Excentrický** způsob je přesně pravým opakem ohledání koncentrického. V tomto případě se tedy ohledává od středu místa činu po spirále směrem k jeho okraji.¹⁴ Rovněž i tento způsob je možné použít v uzavřených prostorech. Excentrický způsob je doporučován zejména u závažných násilných deliktů, kdy se na místě činu nachází mrtvola. Ohledání v tomto případě začíná mrtvolou, následuje ohledání bezprostředního okolí, od kterého se při ohledání vzdalujeme spirálovitě dále od středobodu.
- **Frontální** způsob ohledání spočívá v postupu skrze místo činu v takzvané rojnici. Frontální způsob ohledání je vhodný především ve volném relativně přehledném terénu. Tento způsob se může využít například při ohledání železničních nehod, leteckých havárií a podobně.¹⁵ V praxi se rovněž používá u případů, kdy byl pachatel při páčání trestné činnosti vyrušen a dá se na útěk. Pak totiž často ve spěchu odhazuje odcizené předměty a předměty použité například jako páčidla pro překonání překážky. Tyto předměty se při ohledání nacházejí i několik desítek metrů od napadeného objektu.
- **Rajónový** způsob ohledání je využíván zejména v členitém terénu. Způsob ohledání spočívá zejména v tom, že místo činu je rozděleno na jednotlivé rajóny, dále například na sektory, ve kterých se pak samostatně prováděno ohledání místa. V jednotlivých sektorech je pak postupováno některým z výše uvedených způsobů a v různých sektorech se jednotlivé způsoby ohledání dají kombinovat.
- **Kruhový** způsob je obdobou frontálního způsobu ohledání. Postupuje s rovněž v rojnici, na rozdíl od frontálního způsobu ale ve směru po kružnici. Tento způsob se využívá jen zřídka kdy, hlavně při hledání okolí místa činu, kde není jistota, kudy pachatel z místa činu odešel. Tento způsob je velice náročný na organizaci, zejména pak udržení postavení jednotlivých osob.
- **Paprskový** způsob vychází ze středu místa ohledání, ze kterého se postupuje směrem k okraji a zpět. Zpravidla se při ohledání postupuje ve měru chodu hodinových ručiček.

Přehledné nákresy jednotlivých způsobů ohledání místa činu jsou graficky zpracovány na obrázku (viz obr. 1).

¹⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z. a kol. *Kriminalistika*. Praha, 2001, s. 298.

¹⁵ CHMELÍK, J. *Ohledání místa činu*. Praha, 1999, s. 22.

Obr. 1: Nákrasy jednotlivých způsobů ohledání¹⁶

Volba některého z uvedených způsobů ohledání závisí vždy na konkrétních okolnostech na místě činu. Zvolené postupy mají zajistit důkladné ohledání se získáním důležitých informací a zároveň omezit možnost, že dojde k jejich ztrátě. U ohledání platí zásada, že zvolený směr ohledání se zásadně nemění. Účelem této zásady je výhradně předejít tomu, aby některá část ohledávaného místa zůstala opomenuta. Nalezení stop svědčících o totožnosti osoby pachatele, například doklad totožnosti, který pachatel mohl na místě ztratit, nesmí vést k tomu, že se od tohoto okamžiku bude v ohledání postupovat pouze povrchně. Zajištění dokladu totožnosti sice pravděpodobně povede k vcelku opodstatněnému podezření, že se skutku dopustil právě jeho majitel, nález dokladu sám o sobě však vinu jeho majitele na protiprávním činu neprokazuje.

c) **Závěrečná fáze ohledání** slouží k vyhodnocení jeho postupu a k zhodnocení výsledků ohledání. Dokončuje se kompletace dokumentace místa činu, provádí se balení a značení stop před jejich odesláním ke znaleckému zkoumání expertní pracoviště. Zajišťují se i další úkony jako například převoz mrtvol k provedení soudní pitvy a další organizační činnosti. K této fázi patří i zajištění objektů proti vniknutí, a to zejména v případech, kdy se jejich uživatel či vlastník stal obětí násilného trestného činu a svůj majetek již není schopen si zabezpečit.

¹⁶ Vlastní zdroj.

3.6 Postupy při ohledání místa požáru

Při provádění ohledání je stejně jako u ohledání jiných míst nutné dodržovat postup od všeobecného ke konkrétnímu, tedy celkového pohledu k detailu. Pokud je dodrženo toto pořadí, je potom možné ohledání rozdělit na celkovou obhlídku místa, ohledání podle jednotlivých úseků, ohledání podle uzlu a podle detailu. V závislosti na stupni destrukcí materiálů a rozsahu požáru je vhodné rozdělit zónu hoření na menší úseky (viz kapitola 3.5 – taktika ohledání) a v těchto pak provést samotné ohledání. „Nelze připustit živelné a chaotické přecházení z místa na místo“¹⁷. Jednotlivé úseky pak můžeme rozdělit na jednotlivé uzly, což může být například část místnosti, nějaké elektrické zařízení, deformovaná konstrukce nebo jiné vybavení, případně i místo, kde by se mohl nacházet být iniciátor vzniku požáru nebo akcelerant hoření. V jednotlivých úsecích nebo uzlech se pak ohledávající věnuje podrobnému ohledání detailů. Detailní ohledání bývá dosti obtížné, zejména z důvodu, že na požářišti bývá ve vrstvách popel a neshořelé zbytky předmětů a materiálů. Pokud navíc došlo ke zřícení konstrukcí, stěn, střech nebo stropů budov, je toto vrstvení materiálu ještě znásobené. V takových případech je nutné opatrně rozebírat a postupně odstraňovat jednotlivé vrstvy a při tom ohledávat nalezené zbytky a části zařízení. Potom samostatně posuzovat, zda nalezené věci mají význam pro zjištění příčiny požáru. Pozornost je třeba konkrétně zaměřit na:

a) Znaký násilného vniknutí. Při ohledání nesmí ohledávající zapomenout na možnost násilného vniknutí do objektu. Je potřeba vyhodnotit poznatky od zasahujících hasičů, policistů a případně svědků a sledovat zejména:¹⁸

- stav vstupních dveří, vrat, stav zámků, poloha závor, klíčů a podobně,
- stav oken, zástrček, oliv, stav rámu a výplní okenních křidel,
- stav jiných přístupů do objektu, jako jsou větráky, nouzové výlezy,
- poloha a rozmístění takových předmětů, pomocí kterých by mohlo dojít ke vniknutí do objektu – žebříky, bedny, palety atd.

b) Předměty na požářišti. Většina předmětů nalezených na požářišti bývá požárem naprosto zničena či oproti původnímu stavu před požárem poškozením značně změněna.

¹⁷ TITLBACH, Z. a kol. *Metodika vyšetřování požárů a výbuchů*. Praha, 1969, s. 25.

¹⁸ HRIB, N. *Metodika vyšetřování požárů, výbuchů a havárií*. Praha, 2007, s. 23.

Osoby provádějící ohledání mají za úkol u předmětů určit, jakou měl předmět před požárem funkci, jaký byl jejich stav před požárem, jak zásadním způsobem na předměty požár působil a dále například, zda se předměty nachází na svém původním místě, či zda byly někým přemístěny. Ohledáním požářiště má být získán ucelený obraz o situaci na místě požáru. Rovněž je třeba věnovat i pozornost dalším předmětům nacházejícím se na požářišti. Tyto předměty sice nemusí mít přímou souvislost s vzniklým požárem, mohou mít však význam při stanovení následných preventivních opatření. Pozornost musí být věnována také předmětům, které byly z místa požáru přesunuty při hasebních pracích.

c) Technická zařízení. Při ohledání technických zařízení se provádí kontrola, zkoumá se a ověřuje správnost funkcí, vady a úplnost jednotlivých provozních zařízení. Pokud chod výrobního zařízení nějakým způsobem ovlivňují jejich řídicí, ovládací, kontrolní a další prvky, je prováděno ohledání i těchto částí. Pozornost je ovšem třeba věnovat i dalším pomocným zařízením, která mohou být sice od poškozeného zařízení značně vzdálená, ale i přesto mohou být v důsledku závady či špatné funkce a obsluhy, příčinou vzniku požáru. Patřičnou pozornost je třeba věnovat i stavu a poloze ovládacích částí a prvků, kterými jsou například spínače, zařízení pojistných ventilů a uzávěry, jistící zařízení, spínače transportních pásů a dopravníků, dávkovacích zařízení a podobně.

d) Různé spotřebiče. Pokud se na místě požáru nacházejí elektrické spotřebiče, pak je třeba opravdu detailně zadokumentovat polohy jejich spínačů a dále zkoumat, zda byly v době před požárem zapojeny do elektrické sítě. Samotný fakt, že zástrčka elektrického kabelu není v době ohledání zasunuta do zásuvky, ještě neznamená, že spotřebič nebyl těsně před požárem k elektrické síti připojen. K vytržení zástrčky ze zásuvky může dojít i v průběhu požáru, kdy tento může být vytržen například padajícími konstrukcemi a materiály, či pohybem během hašení požáru. Zvláštní pozornost je potřeba věnovat i místu, kde byl spotřebič umístěn. Na takovém místě mohou být nalezeny charakteristické znaky zkratu či prohoření elektrického vodiče, což je zásadní důkaz svědčící o tom, že hoření bylo v takovém místě prvotní. Kromě spotřebičů je potřeba věnovat pozornost také elektrickým zásuvkám, zástrčkám spotřebičů, prodlužovacím kabelům a podobně. Je-li podezření, že požár mohl vzniknout od závadného spotřebiče, tento se zpravidla zajistí, a aniž by byly zkoušeny jednotlivé funkce a polohy spínačů, se v nezměněné poloze předá k provedení znalecké expertizy. Při ohledání nesmí být podceněna ani další tepelná zařízení, jako jsou například elektrická topná tělesa,

mrazničky a chladničky, u kterých je především potřeba se zaměřit na způsob jejich instalace, připojení k elektrické síti a jejich vzdálenost od sousedících hořlavých předmětů. U kamen a krbů bývá zkoumáno především napojení na kouřovody. Pokud tyto kouřovody vedou přes hořlavou konstrukci, je nutné zjistit, jestli kouřovod instalován předepsaným způsobem. Pečlivě se musejí ohledávat rovněž komínová tělesa.

e) **Odkrývání vrstev** se provádí od povrchu směrem dolů. Při odkrývání je možno nalézt zejména:¹⁹

- zbytky zapalovadel, kovové nádoby, střepiny skla, zbytky plastových láhví a jiných nádob, ve kterých byly nality hořlavé látky, části nedohořelých svíček a další obdobné předměty,
- odlišně zbarvený popel, což by mohlo svědčit o tom, že látky shořely za větší teploty,
- mapy po hořlavých kapalinách na podlaze, ohořelé textilie napuštěné hořlavými kapalinami,
- záměrně upravené a nakupené papíry, třísky, sláma, textilie, či jiné dobře hořlavé materiály, které jsou odlišné od daného prostředí, a je předpoklad, že tyto věci byly na místo žhářem doneseny.

3.7 Ohnisko požáru

Při požáru vznikají vždy typické příznaky, které je potřeba vyhledat a svědeckými výpověďmi a ohledáním zadokumentovat. Tyto příznaky vznikají v důsledku působení plamene, tepla a kouře. Dle příznaků hoření je odborník schopen stanovit místo, kde požár vznikl. Toto místo se nazývá ohniskem požáru. Nalezení tohoto místa a jeho zadokumentování je asi nedůležitějším úkolem při ohledání požářiště. Pokud by se totiž nepodařilo místo vzniku požáru nalézt, nebylo by možné stanovit věrohodnou příčinu vzniku požáru. Je tedy velmi důležité pokud možno přesně stanovit, kde požár skutečně vznikl, kde hoření započalo a odkud se pak oheň rozšiřoval do dalších prostor a na další předměty. Při zjišťování ohniska požáru má zásadní vliv stav materiálů, konstrukcí a zařízení po požáru. Podle rozsahu ohoření, působení tepelných procesů, charakteru

¹⁹ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň, 2005, s. 420.

destrukcí, ohniskových příznaků a příznaků směru šíření požáru lze stanovit nejen zónu hoření, ale i vlastní ohnisko požáru. Ohniska požáru dělíme na ohniska svědecká, požární a kriminalistická.²⁰

a) **Svědecké ohnisko**, někdy taky nazývané ohniskem laickým, je místem, kde se požár projevil výskytem kouře nebo plamenů. Toto místo označují svědci ve svých výpovědích. Takové místo sice může být skutečným ohniskem, které se nazývá ohniskem kriminalistickým, ve většině případů tomu tak není. Svědeckých ohnisek může být u jednoho požáru i více. Věrohodnost výpovědí svědků je vždy nutno posuzovat s ohledem na místo, odkud každý ze svědků požár pozoroval. Existence několika laických ohnisek může být proto jen zdánlivá, neboť každý ze svědků je do jisté míry ovlivněn již samotným pozorováním události z různých míst, v různých fázích vývoje požáru. Pokud se ve svědeckých výpovědích objevují zásadní rozpory, je třeba tyto rozpory odstranit, tedy udělat vše pro jejich vysvětlení. Je důležité zmínit, že právě svědecké ohnisko bývá v mnoha případech pro další šetření tím jediným záchytným bodem. Při důsledném postupu v ohledání se zpravidla dostaneme i k ohnisku kriminalistickému. Z tohoto je zřejmé, že přínos svědeckého ohniska nelze podceňovat.

b) **Hasičské ohnisko**²¹, nebo také ohnisko požární, je místem nejintenzivnějšího hoření. Takových ohnisek může při jediném rozsáhlejší požáru vzniknout i několik. Jedná se o zpravidla o místa, kde je největší množství hořlavých látek s dobrým přísunem kyslíku a palivová zátěž je v těchto místech největší. Hasiči je těmto ohniskům z pochopitelného důvodu věnována největší pozornost. Tato místa nesou ve většině případů největší množství stop po tavení a deformaci různých materiálů, vyžíhání a podobně. Toto je způsobeno tím, že na těchto místech je hoření nejintenzivnější a materiály jsou vysokým teplotám vystaveny dlouhodobě. Požární ohniska mohou vznikat jak v samotné zóně hoření, tak i v izolovaných místech, která bývají od zóny hoření vzdálena. Tento jev se nazývá druhotným ohniskem požáru a vzniká přenosem jisker, plamenů či tepla na hořlavé materiály, látky a plyny. Za určitých okolností, například působením silného větru, pak může dojít k rozšíření zóny hoření spojením několika do té doby izolovaných ohnisek hoření.

²⁰ TITLBACH, Z. a kol. *Metodika vyšetřování požárů a výbuchů*. Praha, 1969, s. 24.

²¹ RYBÁŘ, M. a kol. *Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů*. Plzeň, 2008, s. 80 – 81.

c) **Kriminalistické ohnisko**²² je místem, kde započalo hoření a kde by se tedy měl nacházet zdroj ohně. Je to například místo, kde pachatel zapalovačem zapálit seník, kde polil předmět benzínem a podpálil. Přitom vůbec není rozhodující, zda pachatel jednal úmyslně nebo z nedbalosti. O kriminalistickém ohnisku požáru hovoříme i tam, kde byla například odložena rozpálená elektrická žehlička, rozsypaný žhavý popel, zapnuté topné těleso, postavena lampička atd. Takovým místem je ale i zkrat na elektrickém vodiči, místo kde při broušení odlétávaly jiskry, místo kde se provádělo svařování, kde byl odhozen nedopalek cigarety. Kriminalistické ohnisko nemusí být v důsledku požáru nijak vážně poškozeno, neboť požár se od zdroje mohl rozšířit přes různé roztroušené hořlavé předměty. Takovými předměty v praxi často bývají různé hadry, papíry, seno ale i pavučiny apod. Ve většině případů ohledáním zjištěno jediné kriminalistické hledisko. Pokud je takových ohnisek zjištěno více, a tyto ohniska spolu nikterak nesouvisí, je téměř jisté, že byl požár založen úmyslně.

3.8 Použití psa k vyhledávání akceleraantů hoření

Detekce akceleraantů hoření je metodou kriminalistickou, která slouží k vyhledávání míst s akceleraanty, užitými při zakládání požárů. Tato metoda je založena na extrémně vysoké citlivosti čichového ústrojí psa. Ten je schopen spolehlivě detekovat akceleraanty a to i ve velmi nízkých koncentracích, v poměrně extrémně složitém a členitém prostředí.

Akceleraanty jsou vyhledávány zejména v ohořelých zbytcích obytných a průmyslových budov, volném prostranství a dopravních prostředcích. Před započítím činnosti psovoda se speciálně vycvičeným psem, musí být požár řádně uhašen a požářiště musí být vychladlé. Jednoznačným a v podstatě jediným úkolem psa je označit místo či místa, kde se nacházejí zbytky akceleraantů, které jsou po jejich označení zajištěny pro další zkoumání. Na místě je pochopitelně třeba jejich zajištěním posoudit, zda vyhledané akceleraanty souvisejí s příčinou požáru, či nikoliv. Z místa, které je psem označeno, se poté odebere stopa. Společně s touto chemickou stopou se odeberou z místa další kontrolní vzorky, u kterých se však přítomnost akceleraantů nedá nepředpokládat. Před uzavřením chemických konzerv s odebranými vzorky, může psovod provést kontrolu

²² KONRÁD, Z. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha, 1996, s. 136.

jejich správnosti. Tato kontrola se provádí zásadně mimo požářiště, za pomoci čtyřramenného karuselu, či jiným obdobným způsobem.²³

Služebního psa je možné využívat rovněž při operativním prověřování osob nacházejících se v blízkosti požáru. Činnost psů v tomto případě vypadá tak, že se služebním psem prochází mezi osobami, které přihlíží hasičským pracím, těmto klade dotazy týkající se požáru, zatímco pes očichává přítomné osoby a vyhledává akcelerant, který mohl ulpět na oděvu, botách, či rukou pachatele. V případě, že je taková stopa psem detekována, pes stejně jako při ohledání požářiště osobu naučeným způsobem označí. U takové osoby se následně provede zajištění stop. Stěry z rukou se zajišťují na sorpční terčíky, obuv a oděvy se zajišťují in natura. Ideální je, aby tento úkon prováděla osoba, která se na požářišti vůbec nenacházela a byla tak vyloučena možnost přenosu vzorků z místa, na zajištěné oděvy.

3.9 Specifika při zajišťování stop

Pro potřeby znaleckých expertiz se zajišťují nejrůznější druhy stop. Takovými stopami jsou nejčastěji stopy trasologické, daktyloskopické, mechanoskopické, věcné a stopy chemické. Zajišťovány bývají předměty, na kterých lze očekávat výskyt akcelerantů hoření. U ohledání požářišť s určitostí platí, že ohledání takového místa je neodkladným a neopakovatelným úkonem, neboť často zajišťované zbytky hořlavých kapalin se v závislosti na podmínkách rychle vypařují a zanikají. Z tohoto důvodu se takové stopy ihned po vyhledání ukládají do chemických konzerv (vzduchotěsné sklenice s twist-off uzávěrem). K ukládání chemických stop je možno použít také speciální sáčky z třívrstvé fólie. Tyto sáčky jsou však nevhodné pro balení předmětů s hrotem a s ostrými hranami. Plastové obaly a polyethylenové sáčky jsou pro zajišťování chemických stop naprosto nevhodné, neboť přes tento obal dochází k úniku akcelerantů a výsledek expertizy bude s největší pravděpodobností negativní.²⁴ Při balení se každá ze stop balí zvlášť, je tak zabráněno jejich vzájemné kontaminaci.

V případě zadržení ze zhárství podezřelé osoby, se u této odebírá trichologický materiál, což jsou vlasy, chlupy a obočí. „Takové prohlídce je povinen každý se podrobit,

²³ ČESKO. POLICEJNÍ PREZIDIUM. Pokyn číslo 9 ředitele Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky, článek 74.

²⁴ HLAVÁČEK, J., PROTIVÍNSKÝ, M. a kol. *Praktická kriminalistika*. Praha, 2006, s. 61.

a to pod hrozbou sankce²⁵. U zajištěného materiálu se následně zkoumá tepelná degradace. Takový materiál lze odebrat i v případě, že se osoba již stačila umýt. Na těle osoby se dále mohou najít stopy očazení, saze, popáleniny pokožky a stopy hořlavin v obličeji, na rukách, botách i oděvu (viz kapitola 3.8 – použití psa k vyhledávání akceleračních hoření). Takto zajištěné věci se samostatně balí do alobalu, spoje se přelepují izolepou a teprve pak se ukládají do igelitového či papírového pytle.

Zajištěné stopy je třeba zaslat k provedení expertizy co možná nejdříve. Ideální je, aby zajištěné věci byly při skladování uloženy v lednici nebo na jiném chladném místě.

3.10 Negativní okolnosti

Při ohledání jsou někdy zjištěny určité skutečnosti, které jsou v logickém rozporu s materiální situací. Takovýto nesoulad nazýváme negativní okolností. Jsou to takové změny ohledávaného objektu, které jsou v naprostém logickém rozporu s jinými ohledáním získanými informacemi. Jde buď o stopy, které sice fyzicky na místě nacházejí, ale podle předpokladů by existovat vůbec neměly, anebo naopak na místě chybějí stopy, které by vzhledem k zjištěným skutečnostem a poznatkům existovat měly. Například na místě činu je nalezena oběť s mnohačetnými bodnými ranami, avšak na místě nálezu zcela chybí veškeré krevní stopy, kdy pochopitelně není pochyb, že v případě, kdyby oběť byla usmrcena na místě nálezu, tak by se zde nacházelo velké množství takových stop. Negativní okolnosti jsou tedy velmi důležitým faktorem a důležitým zdrojem informací u zinscenovaných událostí.²⁶ Negativní okolnosti bývají vytvořeny s cílem zakrýt stopy jiného kriminálního deliktu anebo zinscenovat představu o tom, že v daném místě byl kriminální delikt spáchán, i když tomu ve skutečnosti tak není. „Negativními okolnostmi v kriminalistice rozumíme skutečnosti, které byly ohledáním zjištěny a jsou v logickém rozporu s materiální situací na místě činu“²⁷. Jedná se o proces prověřování události bezesporu pozitivní, neboť významně přispívají k objektivnímu poznání pravé podstaty události. Nutno je však mít na zřeteli, že negativní okolnosti mohou vzniknout nejen působením pachatele, ale také přirozenými změnami.

²⁵ FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo procesní*. Ostrava, 2009, s. 93.

²⁶ PORADA, V. a kol. *Kriminalistika*. Brno, 2001, s. 339.

²⁷ NĚMEC, M. *Ohledání a práce na místě činu*, Praha, 2010, s. 14.

V těchto případech se na jejich vzniku a zániku podílí faktor času, působení přírodních vlivů, biologických pochodů a podobně (viz kapitola 3.3 – základní zásady ohledání).

Opakem negativní události je událost pozitivní. Jedná se o situaci, kdy je příčina události od samého začátku známa anebo je alespoň velice pravděpodobná.²⁸

3.11 Dokumentace

Nedílnou součástí provedeného ohledání je také samotná dokumentace, která zachycuje průběh ohledání, použité metody, prostředky a výsledek ohledání. Prostředky k dokumentaci provedeného ohledání jsou protokol o ohledání, kriminalistická fotografie, kriminalistická topografie. Jen řádně provedené ohledání s patřičně zhotovenou dokumentací bude mít v trestním řízení svoji patřičnou důkazní hodnotu. Dokumentace ohledání musí vytvořit objektivní obraz o stavu na místě činu, aby na jejím základě mohla být kdokoli a kýmkoli, vytvořena ucelená představa o situaci na místě činu. Dokumentace je také zásadní pro co možná nejpřesnější provedení rekonstrukce události. Stav na místě činu se dokumentuje převážně fotograficky, u rozsáhlejších ohledání a u závažných kriminálních událostí je fotodokumentace dále doplněna také videozáznamem. Dokumentace musí být co možná nejvíce autentická a nesmí být žádným způsobem upravovaná. Upravovaná fotodokumentace by ztratila svoji vypovídací hodnotu.

Protokol o ohledání

Protokol o ohledání je z procesního hlediska dokumentem, který má důkazní hodnotu. Protokol tedy musí splňovat požadavky trestního řádu.²⁹ Protokol o ohledání místa činu se rozděluje tři části: úvodní, popisnou a závěrečnou.

Úvodní část protokolu obsahuje zejména:³⁰

- označení události, v souvislosti které bylo ohledání prováděno,
- datum, místo a doba ohledání,
- důvod ohledání,

²⁸ HRIB, N. *Metodika vyšetřování požárů, výbuchů a havárií*. Praha, 2007, s. 10-11.

²⁹ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141 o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (trestní řád), In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1961, Částka 66, s. 521 – 522, § 55.

³⁰ MUSIL, J., KONRÁD, Z. a kol. *Kriminalistika*. Praha, 2004, s. 325.

- hodnost, jméno, funkci a služební zařazení policisty, který ohledání provedl, řídil,
- nacionálie dalších osob, které byly při ohledání přítomny,
- podmínky při ohledání – povětrnostní podmínky, viditelnost, denní nebo umělé osvětlení apod.

Popisná část obsahuje pokud možno co nejpřesnější a nejvěrnější popis ohledávaného prostoru či objektu, postup při ohledání a výsledky ohledání. Tuto část je možno dále dělit například na orientační a podrobné.

V popisné části se uvádí:³¹

- popis místa činu s určením hranic ohledání,
- popis přístupových cest k místu činu, popis všech stop a předmětů, které byly po cestě nalezeny,
- pokud jde o místnost, pak je třeba uvést popis vstupů, oken, podlahy stěn i stropu,
- situace na místě činu,
- popis míst, na kterých byly nalezeny a zajištěny stopy nebo předměty použité při spáchání trestného činu, či jiné věcné důkazy,
- zjištění negativních okolností,
- zvláštnosti daného případu ohledání a další relevantní skutečnosti.

Popisná část protokolu má základní význam a je jádrem tohoto protokolu a ohledání samotného. V této části jsou zásadní zjištění důležitá pro orgány činné v trestním řízení. Pokud v tomto protokolu nebude něco řádně zaznamenáno, protokol pro další řízení ztrácí významně svou důkazní hodnotu.

Závěrečná, tedy třetí část protokolu obsahuje zejména výčet zajištěných stop s konstatováním, jakým způsobem bylo se stopami naloženo, tedy například zda byly zaslány k provedení expertizy na odbor kriminalistické techniky, či zůstaly uloženy u spisového materiálu. Dále je zde uvedeno, jaká dokumentace byla zhotovena – náčrtek, plánek, schéma, fotodokumentace, videodokumentace atd. Do této části se rovněž uvádí, zda bylo ohledání prováděno společně s kriminalistickým technikem, zda a s jakým

³¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z. a kol. *Kriminalistika*. Praha, 2004, s. 326.

výsledkem byl použit služební pes. Protokol je pak podepsán všemi osobami, které ohledání prováděly a osoba ohledání přítomná.

Protokol je základní dokument, ve kterém jsou zachyceny výsledky ohledání. „Protokol o ohledání musí být přesný, posloupný, jasný, srozumitelný, úplný a cílevědomý a musí poskytovat věrný obraz ohledávaného místa činu“³². Do protokolu proto tedy nelze poznamenávat úvahy a domněnky ohledávajícího. V žádném případě se nepřipouští ani nepřesná terminologie vyjadřovaná termíny přibližně, asi, cca., okolo, téměř a podobně.

3.11.1 Fotodokumentace

Kriminalistická fotografie je spolu s videozáznamem významnou součástí dokumentace ohledání a výsledku tohoto ohledání. „Fotografická dokumentace je jedním z nejvýznamnějších a nejrozšířenějších zdrojů trvalých a objektivních informací“³³. Nejdůležitějším měřítkem kvality ohledání a v tomto případě konkrétně fotodokumentace, je její vypovídající hodnota. Aby tato hodnota byla co možná největší, je potřebné pořídit vhodný soubor fotografií ohledávaného objektu jako celku, jeho jednotlivých částí, kde jsou patrné změny způsobené působením požáru a charakteristické znaky a jevy provázející hoření, včetně detailů předmětů a zařízení. Fotodokumentace požářiště se pořizuje ještě před vlastním započítáním ohledání, tedy v podstatě ihned od doby příjezdu policistů nebo hasičů na místo. Zde by měla zásadní roli sehrát hlídka policie, která se jako první dostavila na místo požáru a hasičský vyšetřovatel.

Základní druhy dokumentačních fotografií:³⁴

- orientační fotografie,
- celková situační fotografie,
- polo-detailní fotografie,
- detailní fotografie,
- celková přehledná fotografie.

³² CHMELÍK, J. *Ohledání místa činu*. Praha, 1999, s. 25.

³³ STRAUS, J., NĚMEC, M. a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň, 2009, s. 150.

³⁴ ČESKO, POLICEJNÍ PREZIDIUM. Závazný pokyn policejního prezidenta číslo 100/2001, ke kriminalisticko-technické činnosti Policie České republiky, článek 34.

Soubor pořízených fotografií musí svou posloupností odpovídat průběhu ohledání, tak jak je zadokumentován v protokolu o ohledání místa činu. Jednotnost protokolu o ohledání a fotodokumentace je základním požadavkem kladeným na kriminalistickou fotografii. Jednotlivé fotografie musí být ve fotodokumentaci číselně označeny a popsány v legendě. Fotodokumentace může být doplněna videozáznamem. Videodokumentace se při natáčení doplňuje slovním komentářem a zachycuje průběh a výsledek ohledání. Součástí komentáře u videozáznamu může být i například popis mrtvolý ohledávajícím soudním lékařem, případně i výpovědi jiných osob účastnících se ohledání. „Videozáznam je možné využít i jako studijní materiál při vyhotovování znaleckých posudků“³⁵.

Pro fotodokumentaci platí tyto zásady:

- hořící objekt fotografujeme z větší vzdálenosti, aby byl zřejmý skutečný rozsah požáru, směr jeho šíření a abychom získali doklad o umístění v okolním prostředí,
- samotný hořící objekt fotografujeme z blízka, a to z více stran, případně, pokud to okolnosti umožní, i z nadhledu,
- pořizujeme detailní snímky ohniska požáru, směr a místo šíření požáru,
- pořizujeme detailní záběry s požárem souvisejících zařízení, stop, předmětů a věcných důkazů, snímky uhořelých osob a zvířat,
- pořizujeme snímky charakterizující následky požáru, dokumentace škody.

Součástí fotodokumentace mohou být také záběry z rekonstrukcí, vyšetřovacích pokusů a expertiz, případně také snímky pořízené občany. U rozsáhlých požárů mohou být pořizovány také panoramatické snímky. U složitějších fotodokumentací se pro přehlednost doplňuje situačním plánkem se zakreslenými místy a směry fotografování. Dokumentovat požářiště není vůbec jednoduchá záležitost, proto se u rozsáhlejších objektů používá při dokumentaci výšková technika. Místa, odkud jsou jednotlivé snímky pořizovány, je lepší orientaci vhodné zakreslit do náčrtku.

³⁵ ŠIMOVČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň, 2001, s. 74

Místo ohledání se vždy dokumentuje v původním stavu. Je tedy třeba dbát na to, aby nebyly fotograficky zadokumentovány také předměty, které na místě původně nebyly.

3.11.2 Topografická dokumentace³⁶

Kriminalistická topografie je třetí a neméně důležitou součástí dokumentace ohledání. Topografická dokumentace je prostředkem grafického zobrazení situace na místě činu. Prostředky kriminalistické topografie podle podrobnosti dělíme na náčrtek, plánek a schéma.

Náčrtek je zběžná, od ruky pořízená skica, zachycující část místa nebo objekt ohledání. Náčrtek není prováděn v měřítku, jsou v něm však zachyceny základní rozměry a vzdálenosti. Pořizuje se přímo při ohledání na místě činu. Situace na místě, nalezené věci a zajištěné stopy se do něj zaznamenávají tak, aby byly shodné s protokolem o ohledání a bylo možné podle náčrtku následně vyhotovit plánek. V jednodušších případech se plánek nezpracovává, postačuje dokumentace topografická a plánek se z údajů zaznamenaných v náčrtku zpracovává až v případě následné potřeby. V praxi se tak nejlépe osvědčil pečlivě zpracovaný náčrtek. Součástí náčrtku je označení útvaru policie, číslo jednacích, název dokumentované události, bližší označení objektu, který je na náčrtku zachycen, označení světových stran, datum, případně také čas vypracování náčrtku, jméno a podpis autora, případně přítomných osob.

Plánek je v určitém měřítku zpracované půdorysné zobrazení ohledávaného místa. V plánu jsou zakresleny objekty, které se na místě nacházely. Plánek obsahuje označení světových stran. V plánu se vyznačí místa, kde byly zajištěny stopy, s jejich číselným označením. Takové značení stop musí pochopitelně zcela souhlasit s fotodokumentací a protokolem o ohledání. Plánek se doplňuje legendou.

Schéma se využívá k zadokumentování rozmístění a rozložení nejdůležitějších prvků v určitém objektu a prostoru. Schéma dále může případně zachycovat i vazby a vztahy mezi těmito prvky, například rozvody médií mezi budovami průmyslového komplexu a podobně.

³⁶ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň, 2005, s. 73.

V praxi se v na orientaci a dokumentaci obzvláště složitých situací používají ještě další metody dokumentace. Těmi jsou například dokumentace pomocí panoramatické digitální kamery Spheron (sférická kamera s rozsahem snímání prostoru vertikálně 180°, horizontálně 360° s rozlišením snímacího čipu 50 miliónů pixelů a velkou barevnou hloubku, což umožňuje prohlížet i velmi malé detaily a kontrastně nasvícené prostředí)³⁷ a zaměřování stop pomocí satelitního navigačního systému GPS (Global Positioning System).

³⁷ POLICIE.CZ: *KÚP se představí na Pragoalarmu – Kriminalistický ústav Praha*, [online]. [cit. 26. 11. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/utvary-policie-cr-celorepublikove-utvary-kriminalisticky-ustav-praha-zpravodajstvi-kup-na-pragoalarmu.aspx>>.

4 VYŠETŘOVÁNÍ

Vyšetřování je další podstatnou částí prováděnou policisty. Tato fáze začíná v podstatě již s prvotními úkony na místě události a jejím úkolem je zajistit dostatek důkazů pro pozdější dokazování před soudem, případně pro správní řízení. Podle trestního práva procesního je vyšetřování druhou fází přípravného řízení, která začíná sdělením obvinění podezřelému, a trvá až do doby nařízení hlavního líčení soudcem. V této kapitole je vyšetřováním myšleno vše, co je orgány činnými v trestním řízení prováděno před nařízením hlavního líčení, tedy i fáze prověřování.

4.1 Pachatel

Již v počátečních fázích vyšetřování některé z mimořádných událostí přemýšlíme nad osobnostními rysy a charakterem pachatele, který požár, výbuch či havárii způsobil. To ovšem platí za předpokladu, že zjistíme, že čin byl spáchán úmyslným jednáním. Osobnostní rysy dovozujeme zejména ze způsobu provedení a možných motivů. Tyto dva aspekty se stávají naším základním vodítkem a to až do doby, než zjistíme a usvědčíme pachatele. I když se takto snažíme utvářet představu o možném pachateli, nezbyvá než si přiznat, že v prvotních fázích vyšetřování bychom mohli z činu podezírat takřka každého.

Podstatně omezenější okruh podezřelých nacházíme u nedbalostního založení požáru. U těchto jednání je totiž dodržena podmínka, že pachatel buď nedodržel anebo porušil určitá pravidla, se kterými byl seznámen. Jedná se většinou o osoby vykonávající profesní činnost. Výjimkou jsou však případy špatné manipulace s hořlavinami a výbušnými látkami, které jsou běžně dostupné. V těchto případech může mimořádnou událost zapříčinit opět kdokoli.

4.1.1 Charakteristika pachatele

Způsob, jakým pachatel čin provedl, nám může významně napovědět o intelektové úrovni a řemeslné zručnosti pachatele. Toto lze rozpoznat podle použitých iniciátorů, jejich rozmístění účinnosti při iniciaci požáru, výbuchu nebo havárie. Nutno však mít na zřeteli, že osobnostní rysy pachatele lze blíže specifikovat pouze u úmyslných trestných činů. Velmi důležité je proto vycházet z motivu těchto osob.

Podle věku lze pachatele dělit:³⁸

- **osobu dospělou** – jak úmyslné, tak i nedbalostní jednání,
- **děti a mládež** – jedná se o poněkud zvláštní kategorii. Děti i mladiství sice rovněž páchají tyto činy jak úmyslně, tak i nedbalostně, v této věkové hranici jsou však specifická porušení bezpečnostních předpisů v podobě neakceptování pravidel při odpalování zábavní pyrotechniky, nebo dokonce výrobě vlastní pyrotechniky. Tyto pokusy jsou provázeny nečekanými výbuchy, při kterých možná nedochází k velkým materiálním škodám, ale naopak se závažným poškozením na zdraví.

„Profil patologického žháře:

- jeho věk se pohybuje do 25 let a je svobodný,
- bývá pronásledován stresem,
- pochází z neúplné rodiny, kde chybí otec,
- bývá ovlivněn dominující matkou,
- základní vzdělání a podprůměrná inteligence,
- bývá emocionální a psychologicky zmatený, bývá zbabělý,
- bývá sociálně a sexuálně nepřizpůsobivý³⁹.

4.1.2 Motiv pachatele

Motivy bývají svým způsobem většinou klasické, někdy však i netypické a v některých případech i nepředvídatelné. „Vždy se vychází z motivů známých a nejčastěji se vyskytujících“⁴⁰:

- a) msta – pohnutka spočívající v pomstě za skutečné nebo domnělé bezpráví, řešení sporů. Pachatele u těchto činů charakterizuje nízká kulturní, emociální, intelektuální úroveň. Pachatele často doprovází kriminální minulost.
- b) vydírání – jedná se o vyšší formu páchání trestné činnosti, kterou páchají organizované skupiny. Účelem vydírání je vymámení nemalých finančních částek. Takto získané částky tzv. výpalné nebo poplatek za ochranu, jsou často jediným zdrojem takto zaměřené organizované skupiny.

³⁸ HRIB, N. *Metodika vyšetřování požárů, výbuchů a havárií*. Praha, 2007, s. 10-11.

³⁹ RYBÁŘ, M. a kol. *Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů*. Plzeň, 2008, s. 80 – 81.

⁴⁰ KONRÁD, Z. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha, 1996, s. 131.

- c) vandalismus – většinou se stává motivem mladých pachatelů. Důvodem k založení takového požáru je mnohdy pouhá snaha o překonání nudy.
- d) zakrytí jiné trestné činnosti – účelem je zakrytí stop po spáchání závažné násilné, případně majetkové trestné činnosti.
- e) majetkový a společenský prospěch – v současné se jedná zejména o pojišťovací podvody, kdy vlastním svůj pojištěný objekt sám zapálí a důvodně poté nárokuje hrazení pojistného a zároveň je tak schopen zajistit demolici již nevyhovujícího objektu a uvolnění pozemku objektu novému.⁴¹
- f) likvidace konkurence – jde o získání majetkového prospěchu odstavením obchodního konkurenta.
- g) chorobné jednání se sklony k:
 - pyrofilii** – je projev jedince trpícího jistou sexuální deviací, kdy úmyslně zakládá požáry k ukojení svých sexuálních ambicí. Takovému jednání je však velmi vzácné,
 - pyromanii** – stejně tak jako v případě pyrofilie se jedná o projev jedince trpícího duševní chorobou. Oheň však u pyromana nezpůsobuje sexuální vzrušení,
 - herostratovskému** syndromu – jedná se o tzv. hasičský motiv. Pachatelé většinou pocházejí z řad dobrovolných nebo podnikových hasičů. Jde o mladší lidi s chorobou touhou se předvést při hašení jím založeného požáru a získat tak obdiv okolí za svou statečnost při zásahu. Toto jednání tedy v podstatě pramení z nedostatku jiných požárů, u kterých by se mohl předvést.
- h) Dále lze mezi motivy zařadit depresivní stavy u labilních jedinců, naopak impulzivní a agresivní sklony, alkoholismus.⁴²

4.2 Plánování a organizace vyšetřování

4.2.1 Plán vyšetřování

Sestavení plánu vyšetřování je základním předpokladem pro úspěšné vedení práce, je ale i současně zárukou, že práce bude koordinována, nic nebude opomenuto a ponecháno náhodě. Úkoly zakotvené v plánu jsou předpokladem pro kvalitní řízení práce, koordinaci činnosti na vyšetřování zúčastněných pracovníků. Tento plán se samozřejmě v průběhu vyšetřování dle dosažených výsledků a nově zjištěných

⁴¹ RYBÁŘ, M. a kol. *Metodika vyšetřování vybraných druhů tr. činů*. Plzeň, 2008, s. 80.

⁴² HRIB, N. *Metodika vyšetřování požárů, výbuchů a havárií*. Praha, 2007, s. 11.

skutečností mění, a jsou zde stanoveny úkoly nové. Součástí plánu vyšetřování je stanovení vyšetřovacích verzí, včetně způsobu jejich prověrky. Do plánu je zapotřebí zahrnout výchozí situaci, postup vyšetřování, úkoly operativy a osobní pátrání. V plánu může být rovněž stanoven postup při provádění jednotlivých vyšetřovacích úkonů. Do plánu se rovněž zahrnuje spolupráce s dalšími orgány jiných složek, orgány státní správy či samosprávy, znalci, kteří budou pro orgány činné v trestním řízení provádět znalecké expertízy a neposlední řadě i veřejností.

Plán zpracovává zpravidla vedoucí pracovník, případně jiný pověřený pracovník, u něhož je oprávněný předpoklad, že ovládá kriminalisticko-taktickou a technickou stránku požární problematiky. „V plánu půjde vždy soustředění výsledků dosažených dosavadním šetřením, včetně vyhodnocení skutečností, které mohly být příčinou požáru a která osoba měla účast na následku, k němuž došlo“⁴³. Plánování musí zabezpečit, aby již v počáteční fázi vyšetřování, byly všechny informace soustředěny do jednoho místa, aby zde mohla být vedoucím vyšetřování prováděna jejich průběžná analýza, a mohly tak být stanoveny další úkoly a postupy ve vyšetřování.

4.2.2 Stanovení vyšetřovacích verzí

Stejně tak jako u všech ostatních problematik kriminalistického charakteru, je i na úseku vyšetřování požárů a výbuchů stanovení vyšetřovacích verzí jedním z předpokladů zdárného vyšetření vzniku požáru a případně zjištění pachatele, který svým jednáním tuto událost zapříčinil. Verze se stává určitou domněnkou, předpokladem, resp. více nebo méně reálným odhadem skutečností, které způsobily, že došlo k požáru a určitému konkrétnímu následku. Verze zahrnují i teorie o dalších okolnostech, které se vznikem požáru souvisely a měly rozhodující vliv na jeho vznik.

Verze se své podstatě snaží objasnit tyto základní otázky:

- proč,
- z jakých příčin,
- jakým jednáním (opomenutím, nebo přímou činností),
- v důsledku kterých skutečností požár vznikl.

⁴³ TITLBACH, Z. a kol. *Metodika vyšetřování požárů a výbuchů*. Praha, 1969, s. 34-35.

Teprve po objasnění základních otázek a v podstatě zjištění příčin vzniku požáru nebo výbuchu lze provádět další úkony týkající se zavinění.

Ke stanovení verzí lze přistoupit až v určitém stádiu, kdy již byly získány základní informace a poznatky a tyto byly vyhodnoceny ve vztahu k tvorbě verzí. Pokud je tedy verze předpoklad o příčině požáru, tak tento předpoklad musí být vždy podložen konkrétními fakty, poznatky nebo odůvodněným podezřením. To je také jeden z důvodů, proč lze verze stanovit až po provedení prvních a neodkladných úkonů, po seznámení se se situací před vznikem požáru, činností osob a statické obhlídce a dalších okolnostech, které se vznikem požáru nebo exploze mohou jakkoliv souviset.⁴⁴

Vyšetřovací verze není nutností. V případech, kdy je důvod vzniku požáru od prvopočátku znám, např. z důvodu, že vznikl a průběh požáru je od prvopočátku pozorován přímými svědky. Jednoznačná nutnost stanovení verze, je u případů, kdy tato příčina známa není.

Stanovení verzí předchází vyhodnocení poznatků získaných ohledáním místa činu, zajištěných stop, znaleckých expertiz, poznatků zjištěných vlastním šetřením, výslechnů svědků a poškozených. V počátku může být verze stanovena pouze obecně a až v průběhu vyšetřování se mohou tyto verze konkrétněji rozpracovat a podle okolností upřesnit. Správné stanovení vyšetřovacích verzí je podmíněno znalostí místních a osobních poměrů, vztahům mezi občany a zaměstnanci na pracovišti, ekonomickou situací (podnik v dlužích), technologií výroby a znalostí nebezpečí vznícení uloženého materiálu, přehledem o pohybu a činnosti osob v objektu a jeho okolí před vznikem požáru.

Jako typické lze stanovit tyto verze, které lze vytyčit při zjištění skutečností:

Verze o úmyslném způsobení události

- Na místě byla nalezena zapalovadla, výbušná zařízení, směsi a látky,
- byly nalezeny stopy svědčící o násilném vniknutí do objektu,
- bylo nalezeno několik od sebe vzdálených kriminalistických ohnisek požáru,
- bylo zjištěno úmyslně poškozené signalizační zařízení u technologických zařízení a provozu strojů,

⁴⁴ TITLBACH, Z. a kol. *Metodika vyšetřování požárů a výbuchů*. Praha, 1969, s. 39.

- nález kriminalistických ohnisek v místech, kde je vyloučena technická nebo jiná příčina vzniku požáru.

Verze o vzniku události z nedbalosti

- Zjištění porušení požárně bezpečnostních předpisů, řádů a opatření při určité činnosti (např. svařování kovů v blízkosti hořlavých materiálů),
- použití elektrických spotřebičů bez ochranných podložek, zásuvek a kabelů neodpovídajících normě,
- nalezení zapnutých elektrospotřebičů (např. žehliček, vařičů, topných těles),
- při zjištění pohybu dětí v objektu a jeho okolí krátce před tím, než dojde k zpozorování požáru,
- okolnosti nasvědčující nedodržení technologického postupu při výrobě a plnění hořlavých látek a směsí (např. barev, ředidel, čisticích prostředků, zápalek),
- nedbalá manipulace s otevřeným ohněm, kouření v místech, kde hrozí nebezpečí požáru nebo výbuchu.

Verze o vzniku události bez cizího zavinění

Je to zejména verze o technické příčině události. Tato verze většinou vzniká až v průběhu prověrky verzí o úmyslném nebo nedbalostním způsobení příčiny vyšetřované události. Je většinou odůvodněna zjištěním nějaké skryté závady na materiálu, selhání lidského činitele z důvodu nepředvídatelné zdravotní poruchy, eroze plynového potrubí způsobená tzv. bludnými proudy.

Verze o pachateli vycházející ze zavinění

Verze o pachateli úmyslného trestného činu je odůvodněna získáním poznatku o:

- možnosti, že požár byl založen jako akt msty pro různé osobní, rodinné či majetkové spory a spory na pracovišti mající za následek ztrátu zaměstnání, snížení výdělku apod.,
- požárem mohl být zakryt jiný trestný čin,
- pohybu podezřelých osob a vozidel bezprostředně před vznikem události a při záchranných pracích,

- výhružkách a výrocích osob vzbuzujících důvodné podezření z úmyslného způsobení dané události, o možném motivu u těchto osob (např. vydírání podnikatele).

Verze o pachateli, který zapříčinil vznik vyšetřované události z nedbalosti, je především zaměřena na prověřování činnosti osob, které se na místě zdržovaly v kritické době z titulu své funkce, profese, kontroly, ale také odpočinku, bydlení apod. Důležité jsou také poznatky o pověsti, požívání alkoholu, odbornosti, pracovní morálce, dřívější trestnosti, neodpovědném přístupu.⁴⁵

Prověrka verzí

Prověrka verzí sleduje získání dostatečného množství důkazních materiálů, aby bylo možno buď některou z verzí potvrdit, nebo vyloučit všechny ostatní verze. Cílem takového vylučování je, aby nám zůstala pouze verze jediná. Pokud této verzi nic neodporuje, je možno konstatovat, že daná verze se potvrdila.

Není výjimkou, že při prověřování (vylučování nebo potvrzování) verzí dochází k získávání nových poznatků, na základě kterých je potom stanovena další vyšetřovací verze. To je také jeden z důvodů, proč je kladen požadavek souběžného prověřování všech verzí.

4.2.3 Typické vyšetřovací situace

Místo vzniku požáru, výbuchu a havárie je specifické především tím, že dochází k velkým změnám v původní materiální situaci na místě takové události. V procesu vyšetřování je proto nezbytné ihned na jeho počátku zkoumat místo události všestranně a systematicky je třeba počítat se zkoumáním velkého počtu kriminalisticky relevantních změn a také s analyzováním poměrně velkého objemu dalších kriminalisticky významných informací.

Typické vyšetřovací situace při vyšetřování exploze, požáru či havárie výrobního provozu lze členit do dvou skupin.

⁴⁵ KONRÁD, Z. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha, 1996, s. 138-139.

První skupinou jsou události, kdy již při realizaci prvotních úkonů lze pravděpodobně určit známou příčinu. V takovýchto případech existují:

- svědci, kteří vznik a další průběh události pozorovali,
- je znám subjekt, který svým jednáním způsobil vznik události a tuto činnost doznal,
- je znám původní technický stav objektu, včetně jeho vybavení bezpečnostními a protipožárními systémy,
- je známo místo vzniku, další průběh události, včetně provázejících povětrnostních podmínek.

Do druhé skupiny náleží situace, kdy po provedení prvotních úkonů nelze učinit jiný závěr, než že příčina vzniku požáru je v daném okamžiku neznámá. Jedná se například o případy, kdy pachatel úmyslně založil požáry na několika místech, což si následně vyžádá realizaci celé řady další vyšetřovacích úkonů s cílem:⁴⁶

- vyhledat a následně označit na místě události změny, které jsou primární a vznikaly následkem události samé,
- analyzovat informační hodnotu u těchto změn z důvodů, že následně mohlo dojít k snížení jejich informačního obsahu,
- vyhledat a následně označit na místě události změny, které jsou sekundární, a tedy následkem uskutečněných záchranných, hasebních úkonů a jiných nutných asanačních úkonů.

4.3 Výsledky

Při objasňování požárů, výbuchů a havárií jsou výsledky osob mnohdy rozhodujícím zdrojem důkazů o příčině vyšetřované události. Příprava takového výsledku je poměrně náročná, protože při výsledku je mnohdy řešeno mnoho odborných otázek. To platí dvojnásob u událostí v chemických provozech, elektrotechnickém průmyslu, energetice a zemědělství. V takovémto případě je na místě přizvat k výsledku znalce z příslušného oboru.

⁴⁶ RYBÁŘ, M. a kol. *Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů*. Plzeň, 2008, s. 82.

Poškozený a zodpovědná osoba

Účelem takového výslechu je zejména zmapovat:⁴⁷

- veškerou činnost osob na místě před požárem, výbuchem nebo havárií,
- kdo byl naposledy na místě činu a jakou činnost tam prováděl,
- jaké opravy na technologickém, strojírenském, instalačním a jiném zařízení byly prováděny krátce nebo bezprostředně před událostí,
- jaké zdroje tepelné a světelné energie byly použity,
- zda a jaké hořlavé nebo výbušné látky byly na místě skladovány a zda se v jejich blízkosti pracovalo s otevřeným ohněm,
- kdy byla naposledy provedena revize energetických zařízení a požárně preventivní prohlídky, jaké byly její závěry a kde se nachází příslušná dokumentace,
- jaké následky má daná událost, příp. výše způsobené škody.

Při výslechu samozřejmě není potřeba vyčerpávat všechny tyto otázky, naopak podle okolností konkrétní události bude zapotřebí okruh otázek značně rozšířit. Při výslechu je nutno počítat s tím, že zainteresované osoby se mohou snažit zamlčovat důležité skutečnosti a mařit pravdivé objasnění události. Z tohoto důvodu bude zapotřebí pravdivost výpovědí dále ověřovat.

Svědék

Při výslechu svědků bude třeba získat informace především o těchto skutečnostech:

- kdy a odkud danou událost pozoroval, nebo od koho tyto informace získal,
- co konkrétně a jak intenzivně vnímal (oheň, výbuch, dým, zápach),
- které osoby se nacházeli v blízkosti postiženého objektu, příp. zda nepozoroval nějaké nezvyklé okolnosti (např. odjezd automobilu z místa, poškození oplocení),
- jaká byla reakce poškozeného - ta může napovědět, že požár byl založen úmyslně např. majitelem objektu z důvodu zajištění výplaty pojistného, sporů o majetek, případně i zakrytí jiné trestné činnosti.

⁴⁷ KONRÁD, Z. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha, 1996, s. 140.

Podezřelý

Výslechem podezřelé osoby je nutné získat co možná nejpodrobnější údaje a detaily způsobu spáchání. Toto je nezbytné pro pozdější znalecké zkoumání a ověření pravdivosti výpovědi podezřelého. Na základě údajů uvedených podezřelým je též prováděna kriminalistická rekonstrukce. Výslechem je dále zapotřebí zjistit motiv pachatele. Tento je potřeba znát pro správné právní kvalifikování skutku.⁴⁸

⁴⁸ KONRÁD, Z. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha, 1996, s. 140.

5 PRÁVNÍ HLEDISKO

Povinnosti osob na úseku požární ochrany upravuje zák. č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, dále jen zák. o požární ochraně, zák. č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dále jen zákon o HZS ČR, a dále zák. č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů, dále jen zák. o hornické činnosti. Podle zák. o požární ochraně se posuzují porušení požárních předpisů zejména s nižší společenskou škodlivostí. Zák. o hornické činnosti naopak upravuje problematiku nakládání, manipulace, užití a přepravu výbušnin. Účelem těchto zákonů je především vynucení si takového chování občanů, podnikajících fyzických a právnických osob, aby bylo zamezeno vzniku požáru a výbuchu, a v případě jeho vzniku, bylo zajištěno co možná nejnázší provedení hasebních prací a vyšetření události.

Dalším právním předpisem, který se zpravidla uplatňuje u společensky škodlivějších jednání, je zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dále jen tr. zákoník. V tr. zákoníku nenajdeme paragrafové znění se samostatnou skutkovou podstatou, která by postihovala čistě pachatele založení požáru a zapříčinění výbuchu.

5.1 Správní delikty

Pokud je policistou nebo hasičským vyšetřovatelem zjištěno, že ve věci jde o porušení povinností vyplývajících z předpisů o požární ochraně, tedy o přestupek nebo jiný správní delikt, a není zde podezření ze spáchání trestného činu, postupuje se podle zásad součinnosti stanovených v zák. o požární ochraně.⁴⁹ V praxi to znamená, že o oznámené události se u organizačního článku Policie ČR sepíše pouze úřední záznam a věc se založí pod číslem jednacím. Policie ČR ve věci již další úkony neprovádí a veškeré další shromážděné podklady a spisový materiál k oznámené události, předá k dalšímu využití příslušnému územnímu odboru HZS ČR, který je v tomto případě věcně příslušným orgánem. HZS ČR porušení zákona ve většině případů řeší uložením pokuty.

⁴⁹ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 133 o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1985, Částka 34, s. 674-691, § 76 - § 78.

Pokutu za přešupek a jiný správni delikt ukládá, vybírá a vymáhá Hasičský záchranný sbor kraje, dále jen HZS kraje. Pokuta je příjmem státního rozpočtu.⁵⁰

Povinnosti právnických osob a podnikajících fyzických osob upravuje zák. o požární ochraně v § 5, § 6 a § 6a. Poruší li tato osoba své povinnosti, dopustí se správniho deliktu podle § 76 zák. o požární ochraně. Za porušení zákona lze právnických osobám a podnikajícím fyzickým osobám uložit pokutu až do výše 10 000 000,- Kč. Takto vysokou pokutu lze však uložit pouze osobě, která zruší jednotku požární ochrany bez souhlasu hasičského záchranného sboru kraje. Takové porušení zákona však není rozhodně běžné, všeobecně se tedy při ukládání pokuty za správni delikt⁵¹ udělují pokuty s horními hranicemi podle závažnosti porušení zákona 250 000,- Kč, 500 000,- Kč a 1 000 000,-Kč.⁵²

Povinnostmi fyzických osob stanoví § 17 zák. o požární ochraně. Porušením povinností se přešupce dopouští přešupku podle § 78 zák. o požární ochraně. Za porušení zákona lze fyzické osobě uložit podle závažnosti porušených povinností pokutu až do výše 25 000,- Kč.⁵³

Povinností vyplívající z zák. o HZS ČR je pouze zákaz nošení služebního stejnokroje na místech veřejnosti přístupném. Toto porušení však nemá přímou spojitost s požární ochranou.

Problematiku výbuchů řeší zák. o hornické činnosti, kdy povinnosti finských, podnikajících fyzických a právnických osob řeší zejména část druhá tohoto zákona a dále ustanovení § 22, § 23, § 24, § 25 a § 35. Za správni delikt lze uložit pokutu ve výši od 50 000,-Kč do 5 000 000,-Kč. Za přešupek lze v blokovém řízení uložit pokutu do výše 5 000,-Kč. Dohled nad dodržováním tohoto zákona provádí Státní báňská správa.

⁵⁰ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 133 o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1985, Částka 34, s. 687, § 77 a §79.

⁵¹ ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. 6 Tdo 598/2010. In *Rozhodnutí nejvyššího soudu*. 2010.

⁵² ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 133 o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1985, Částka 34, s. 686-687, § 76.

⁵³ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 133 o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1985, Částka 34, s. 687, § 78/2.

Správní delikty – skupiny podle zaměření

Jak již bylo uvedeno, jsou skutkové podstaty správních deliktů obsaženy v zák. o požární ochraně, a dále i v jednom paragrafu zákona o Hasičském záchranném sboru České republiky. Správní delikty lze rozdělit do skupin podle skupinových objektů:

Správní delikty proti státnímu požárnímu dozoru⁵⁴

- Jiného správního deliktu se dopustí ten, kdo:
 - neumožní nebo ztěžuje výkon státního požárního dozoru,
 - kdo neposkytne bezúplatně výrobky nebo vzorky k provedení požárně technické expertizy v rámci zjišťování příčin vzniku požáru.
- Přestupku se dopustí ten, kdo:
 - neumožní HZS kraje provedení potřebných úkonů ke zjišťování příčiny vzniku požáru nebo bezúplatně neposkytne výrobky nebo vzorky k provedení požárně technické expertizy,
 - neumožní výkon státního požárního dozoru nebo ve stanovené době nesplní opatření uložená HZS kraje.

Správní delikty proti dokumentaci požární ochrany⁵⁵

- Jiného správního deliktu se dopustí ten, kdo:
 - nevyhotoví předepsanou dokumentaci požární ochrany nebo ji neudrzuje v souladu se skutečným stavem anebo neplní podmínky požární bezpečnosti v ní stanovené,
 - nemá k dispozici požárně technické charakteristiky vyráběných, používaných, zpracovávaných nebo skladovaných látek a materiálů nutných ke stanovení preventivních opatření k ochraně života, zdraví a majetku,

⁵⁴ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 133 o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1985, Částka 34, s. 686-687, § 76/1d), h) j), §76/2 m).

⁵⁵ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 133 o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1985, Částka 34, s. 686-687, § 76/1 e), 2 k), s).

- při přepravě nebezpečných látek nemá k dispozici na místě s nákladem požárně technické charakteristiky přepravovaných látek nebo tyto neodpovídají vykazovanému přepravovanému nákladu.

Správní delikty proti jednotkám požární ochrany⁵⁶

- Jiného správního deliktu se dopustí ten, kdo:
 - nezřídí jednotku požární ochrany nebo ji smluvně nezabezpečí, ačkoli k tomu byl povinen,
 - nevybaví jednotku požární ochrany potřebnou požární technikou, věcnými prostředky požární ochrany a požárně bezpečnostními zařízeními anebo jednotku požární ochrany využívá k činnostem, které by mohly ohrozit její akceschopnost.
- Přestupku se dopustí ten, kdo:
 - vědomě bezdůvodně přivolá jednotku požární ochrany nebo zneužije linku tísňového volání.
- Jiného správního deliktu nebo přestupku se dopustí ten, kdo:
 - neumožní vstup na nemovitost k provedení potřebných opatření v souvislosti se cvičením jednotek požární ochrany, ačkoli k tomu byl povinen podle rozhodnutí obce nebo HZS kraje,
 - používá neoprávněně barevné označení vozidel, lodí a letadel jednotek požární ochrany.

Správní delikty při posouzení požárního nebezpečí⁵⁷

- Jiného správního deliktu se dopustí ten, kdo:

⁵⁶ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 133 o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1985, Částka 34, s. 686-687, § 76/1 f), g), m), § 78/1 b), f), v), § 78/2 e), f),

⁵⁷ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 133 o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1985, Částka 34, s. 686-687, § 76/2 a), g), o), p).

- nezabezpečí posouzení požárního nebezpečí anebo je nepředloží ve stanovené lhůtě orgánu státního požárního dozoru,
- neplní opatření stanovená posouzením požárního nebezpečí,
- neuvědomí písemně HZS kraje nebo nepostupuje podle jeho pokynu v případě změny charakteru nebo podmínek anebo rozsahu provozované činnosti, která je předmětem posouzení požárního nebezpečí,
- nesplní lhůtu stanovenou HZS kraje k odstranění nedostatků v předloženém posouzení požárního nebezpečí.

Správní delikty proti požárním kontrolám⁵⁸

- Jiného správního deliktu se dopustí ten, kdo:
 - nepodá písemnou zprávu o odstranění závad zjištěných při kontrole ve lhůtě stanovené HZS kraje,
 - neprovede ve stanovené lhůtě opatření uložená k odstranění zjištěných nedostatků.

Správní delikty proti záchranným a likvidačním pracím⁵⁹

- Jiného správního deliktu se dopustí ten, kdo:
 - nevytváří podmínky pro hašení požárů a pro záchranné práce, neudržuje volné příjezdové komunikace a nástupní plochy pro požární techniku, únikové cesty a volný přístup k nouzovým východům, rozvodným zařízením elektrické energie, uzávěrům vody, plynu, topení a produktovodům, věcným prostředkům požární ochrany a ručnímu ovládnutí požárně bezpečnostních zařízení,
 - neposkytne na výzvu velitele zásahu nebo velitele jednotky požární ochrany obce potřebnou věcnou pomoc,

⁵⁸ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 133 o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1985, Částka 34, s. 686, § 76/1 i), 2 h).

⁵⁹ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 133 o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1985, Částka 34, s. 686-687, § 76/1 h), i), t), u), § 76/2 b), i), j), § 78/1c), i), m)

- neumožní vstup na nemovitost k provedení potřebných opatření v souvislosti se zdoláváním požáru nebo prováděním záchranných prací,
 - kdo neoznámí bez odkladu územně příslušnému HZS kraje vznik požáru při činnostech, které provozuje, nebo v prostorách, které vlastní nebo užívá.
- Přestupku se dopustí ten, kdo:
 - nevytváří v prostorách ve svém vlastnictví nebo užívání podmínky pro rychlé zdolávání požáru a pro provádění záchranných prací nebo neumožní jednotce požární ochrany vstup na pozemek při zdolávání požáru nebo provádění záchranných prací anebo jinak ztíží provedení opatření nutných ke zdolávání požáru nebo při provádění záchranných prací,
 - neuposlechne nařízení velitele zásahu nebo velitele jednotky požární ochrany vydané podle § 88 odst. 1 písm. a) zák. o požární ochraně,
 - neposkytne osobní nebo věcnou pomoc v souvislosti se zdoláváním požáru, ačkoli je k tomu povinen,
 - neoznámí bezodkladně místně příslušnému Hasičskému záchrannému sboru kraje požár v objektech a jiných místech, které vlastní nebo užívá,
 - omezí nebo znemožní použití označených nástupních ploch pro požární techniku.

Správní delikty proti organizačnímu zabezpečení požární ochrany⁶⁰

- Jiného správního deliktu se dopustí ten, kdo:
 - neprovádí pravidelně kontrolu dodržování předpisů o požární ochraně a plnění příkazů, zákazů a pokynů týkajících se požární ochrany nebo neodstraňuje zjištěné závady,
 - nezabezpečí pravidelné školení svých zaměstnanců o požární ochraně a odbornou přípravu preventivních požárních hlídek nebo preventistů požární ochrany, jakož i odbornou přípravu v jednotkách požární ochrany,

⁶⁰ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 133 o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1985, Částka 34, s. 686-687, § 76/1 b), c), j), k), l), § 76/2 c), d), l), r), § 78/1 a), g), n), o), z).

- nestanoví organizaci zabezpečení požární ochrany s ohledem na požární nebezpečí nebo prokazatelně nestanoví podmínky požární bezpečnosti podle § 6 odst. 1 písm. b) zák. o požární ochraně nebo § 6 odst. 2 zák. o požární ochraně,
 - nedodrží stanovené podmínky požární bezpečnosti provozovaných činností, technologických postupů nebo zařízení, anebo nezabezpečuje údržbu a opravy technických a technologických zařízení způsobem a ve lhůtách stanovených technickými podmínkami nebo výrobcem zařízení,
 - nestanoví požadavky na odbornou kvalifikaci osob podle § 6 odst. 1 písm. d) zák. o požární ochraně nebo nezabezpečí provádění prací, které by mohly vést ke vzniku požáru osobou s příslušnou kvalifikací,
 - nezajistí plnění úkolů požární ochrany podle kategorie požárního nebezpečí osobami s odbornou způsobilostí nebo nezřídí preventivní požární hlídku podle § 13 odst. 1 zák. o požární ochraně,
 - nedodrží návody a technické podmínky výrobce nebo obchodní organizace vztahující se k požární bezpečnosti.
- Přestupku se dopustí ten, kdo:
 - poruší příkazy nebo zákazy týkající se požární ochrany na označených místech,
 - nedodrží podmínky nebo návody vztahující se k požární bezpečnosti výrobků nebo činností,
 - provádí práce, které mohou vést ke vzniku požáru, ačkoli nemá odbornou způsobilost požadovanou pro výkon takových prací zvláštními právními předpisy.
- Deliktu nebo přestupku se dopustí ten, kdo
 - poruší rozhodnutí o vyloučení věci z užívání, rozhodnutí o zákazu činnosti nebo rozhodnutí o zastavení provozu,
 - neudrží zdroj vody pro hašení požárů v takovém stavu, aby bylo umožněno použití požární techniky a čerpání vody k hašení požáru, neplní povinnosti k ochraně lesů v době zvýšeného nebezpečí vzniku požáru podle § 7 odst. 2

zák. o požární ochraně nebo povinnosti vlastníka podle § 2 odst. 2 zák. o požární ochraně.

Správní delikty proti věcnému zabezpečení požární ochrany⁶¹

- Jiného správního deliktu se dopustí ten, kdo:
 - neoznačí místa a pracoviště příslušnými bezpečnostními značkami, příkazy, zákazy a pokyny ve vztahu k požární ochraně, včetně míst, na kterých se nachází věcné prostředky požární ochrany a požárně bezpečnostní zařízení,
 - nezabezpečí v potřebném množství a druzích požární techniku, věcné prostředky požární ochrany nebo požárně bezpečnostní zařízení nebo tyto neudrží v provozuschopném stavu anebo u vyhrazené požární techniky, věcných prostředků požární ochrany nebo požárně bezpečnostních zařízení používá neschválené druhy.
- Přestupku se dopustí ten, kdo:
 - neobstará nebo neudrží v provozuschopném stavu věcné prostředky požární ochrany nebo požárně bezpečnostní zařízení, poškodí, zneužije nebo jiným způsobem znemožní použití věcných prostředků požární ochrany nebo požárně bezpečnostních zařízení.

Správní delikty směřující ke vzniku požáru⁶²

- Jiného správního deliktu se dopustí ten, kdo:
 - vypaluje porosty nebo neoznámí spalování hořlavých látek na volném prostranství orgánu státního požárního dozoru, případně nestanoví opatření proti vzniku a šíření požáru.
- Přestupku se dopustí ten, kdo:
 - způsobí svým jednáním požár, nejde-li o trestný čin,

⁶¹ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 133 o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1985, Částka 34, s. 686-687, § 76/1 a), f), § 78/1 e).

⁶² ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 133 o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1985, Částka 34, s. 686-687, § 76/2 n), § 78/1 d), k), l), p), r), s).

- zanedbá z hlediska požární ochrany dohled nad osobami, které nemohou posoudit následky svého jednání,
- nedodrží předpisy o používání, skladování a manipulaci s hořlavými nebo požárně nebezpečnými látkami nebo nesprávným skladováním materiálu znemožní přístup k rozvodným zařízením elektrické energie a uzávěrům plynu, vody a topení,
- nedodrží zásady požární bezpečnosti při používání otevřeného ohně nebo jiného zdroje zapálení,
- poruší zásady bezpečného provozu tepelných, elektrických, plynových a jiných spotřebičů a komínů,
- vypaluje porosty.

Správní delikt proti HZS ČR⁶³

- Přestupku se dopustí ten, kdo:
 - na veřejném nebo veřejnosti přístupném místě neoprávněně užívá služební stejnokokroj s označením příslušnosti k HZS ČR.

Správní delikty při držení a nakládání s výbušninami⁶⁴

- Právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí správního deliktu tím, že:
 - neoprávněně získá, přechovává nebo použije výbušninu anebo jinak neoprávněně nakládá s výbušninami,
 - neoprávněně vyrábí nebo zpracovává výbušniny anebo provádí výzkum, vývoj nebo pokusnou výrobu výbušnin anebo sobě nebo jinému opatřuje prostředky k výrobě, výzkumu nebo vývoji výbušnin,
 - v rozporu se zákonem neoznámí bezodkladně odcizení, ztrátu nebo nález výbušniny anebo porušení nákladu či přepravního obalu výbušniny Policii ČR nebo organizaci, jde-li o výbušninu, s kterou organizace nakládá,

⁶³ ČESKO. Zákon č. 238 o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2000, Částka 73, s. 3457, § 9.

⁶⁴ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 61 o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1988, Částka 10, s. 245-246, § 44/1 c), d), e), f), § 44a/1 b), c), d), e), 2 d), g), 3 a) – p).

- v rozporu se zákonem uvede výbušninu nebo pomůcku na trh v rozporu.
- Organizace se dopustí správního deliktu tím, že:
 - v rozporu se zákonem neučiní včas preventivní nebo zajišťovací opatření nebo neodstraní nebezpečný stav anebo neučiní opatření v rámci havarijní prevence,
 - v rozporu se zákonem neučiní opatření k předcházení vzniku požárů a výbuchů, průvalů vod a bahna, průtrží hornin, uhlí a plynů, jakož i vzniku důlních otřesů a erupcí,
 - v rozporu se zákonem neohlásí zpracování, ničení a zneškodňování, skladování, výzkum, vývoj a zkoušení výbušnin nebo neohlásí přerušeni anebo ukončení těchto činností,
 - nezajistí objekty a prostory, v nichž se nakládá s výbušninami, proti odcizení výbušnin a jejich výbuchu,
 - skladuje výbušniny způsobem nebo v prostoru nebo objektu v rozporu s požadavky stanovenými,
 - v rozporu se zákonem neoznámí odcizení, ztrátu nebo porušení nákladu či přepravního obalu výbušniny, se kterou nakládá,
 - poruší zákaz předávat, nabývat, přepravovat, dovážet, vyvážet nebo uvádět na trh plastické trhavin, které neobsahují detekční látky, nebo vyrábět a zpracovávat plastické trhavin, které nejsou značkovány pro účely detekce,
 - jako organizace, která vyrábí, zpracovává, zhotovuje nebo dováží výbušniny nebo pomůcky nesplní povinnost,
 - předá výbušninu bez povolení podle zákona, nebo ji předá přesto, že platnost tohoto povolení byla podle tohoto zákona pozastavena,
 - vyveze nebo doveze výbušninu bez povolení, anebo ji vyveze nebo doveze přesto, že platnost povolení byla pozastavena,
 - uskuteční tranzit výbušniny přes území České republiky bez povolení, nebo v rozporu s podmínkami stanovenými zákonem, anebo tranzit výbušniny přes území České republiky uskuteční přesto, že platnost povolení byla pozastavena,
 - nesplní oznamovací povinnost vyplývající ze zákona,
 - jako organizace, které bylo uděleno povolení k nabývání, předávání, dovozu,

- vývozu nebo tranzitu výbušnin, nesplní povinnost podle zákona,
 - v rozporu se zákonem nezajistí, aby při přepravě výbušniny bylo na požádání předloženo příslušné povolení,
 - nevede průkaznou evidenci, nebo evidence neuchovává
 - v rozporu se zákonem nevede průkaznou evidenci výbušnin nebo neohlásí zjištěné rozdíly v evidenci výbušnin Policii České republiky,
 - určí k nakládání s výbušninami osoby, které nesplňují zákonem stanovené požadavky,
 - určí k přivádění výbušnin k výbuchu, k jejich zneškodňování a ničení osoby v rozporu se zákonem určí k přípravě, odpálení, zneškodnění nebo zničení výbušniny určené k ohňostrojným pracím jinou osobu, než je odpalovač ohňostrojů nebo střelní mistr, anebo k ničení nebo zneškodňování výbušnin v procesu jejich výroby nebo zpracování včetně výzkumu, vývoje nebo pokusné výroby určí osobu v rozporu se zákonem.
- Přestupku se dopustí ten, kdo:
 - neoprávněně získá, přechovává nebo použije výbušninu anebo jinak neoprávněně nakládá s výbušninami,
 - neoprávněně vyrábí nebo zpracovává výbušniny anebo provádí výzkum, vývoj nebo pokusnou výrobu výbušnin anebo sobě nebo jinému opatřuje prostředky k výrobě, výzkumu nebo vývoji výbušnin,
 - v rozporu se zákonem neoznámí bezodkladně odcizení, ztrátu nebo nález výbušniny anebo porušení nákladu či přepravního obalu výbušniny Policii České republiky nebo organizaci, jde-li o výbušninu, s kterou organizace nakládá,
 - poruší požadavek k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci nebo bezpečnosti provozu při nakládání s výbušninami stanovený prováděcím právním předpisem, anebo uvede výbušninu na trh v rozporu se zákonem.

Nejčastěji páchané správní delikty

Jednoznačně nejčastěji páchaným správním deliktem je přestupek - způsobení požáru podle § 78 odst. 1 písm. r) zák. o požární ochraně. Počínat si tak, aby nedocházelo ke vzniku požáru, nařizuje ust. § 17 odst. 1 písm. a) zák. o požární ochraně. Takovýmto

počináním je především porušování zásady bezpečného provozu a užívání teplených, elektrických a plynových spotřebičů a komínových těles a také nedodržování zásady požární bezpečnosti při používání otevřeného ohně a dalších zdrojů zapálení.

Další často naplňované skutkové podstaty:⁶⁵

- zneužití linky tísňového volání nebo bezdůvodné přivolání jednotky požární ochrany,
- zanedbání dohledu nad osobami,
- vypalování porostů.

Z jiných správních deliktů je nejčastěji ukládána sankce za delikty:⁶⁶

- požárními kontrolám a to zejména za neprovedení opatření k odstranění zjištěných závad, tedy za to, že nebyla povinným zjednána náprava,
- nestanovení podmínek požární bezpečnosti. Jde především o nedodržení předpisu upravujícího podmínky pro svařování, například nedodržení potřebných bezpečnostních opatření v průběhu a po ukončení svařování a dále nevyhotovení příkazu ke svařování,
- nedodržování technických podmínek a návodů vztahujících se k požární bezpečnosti. Jde především o nezajišťování pravidelných revizí a kontrol různých technických zařízení.

5.2 Trestné činy

Asi nejčastější prvotní právní kvalifikací u podezření z úmyslně založeného požáru se škodou vyšší jak nikoli nepatrnou, tedy dosahující škody na majetku převyšující nejméně 5 000,- Kč., je trestný čin Poškození cizí věci podle § 228 tr. zákoníku. Jediným předpokladem pro naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu však není pouze výše způsobené škody, dalším obecným požadavkem je úmyslné spáchání takového. Nedbalostní poškození cizí věci trestní zákoník nezná. Z toho tedy vyplývá, že i když přímá škoda na poškození požárem dosáhne nejméně škody nikoli nepatrné

⁶⁵ OŠLEJŠKOVÁ, L. *Správní delikty na úseku požární ochrany*. Brno, 2006, s. 35.

⁶⁶ OŠLEJŠKOVÁ, L. *Správní delikty na úseku požární ochrany*. Brno, 2006, s. 35 - 36.

(podle tr. zákoníku nejméně 5 000,- Kč), avšak pachateli nebyl prokázán úmysl požár způsobit, nejedná se o trestný čin, nýbrž o porušení zák. o požární ochraně.

Rovněž častou právní kvalifikací je trestný čin Obecné ohrožení podle § 272 tr. zákoníku, či Obecné ohrožení z nedbalosti podle § 273 tr. zákoníku. Skutková podstata těchto trestných činů je naplněna tím, že osoba vystaví své okolí nebezpečí tím, že vydá lidi nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví, anebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu. U těchto skutkových podstat je zapotřebí obzvláště detailně zkoumat a prokázat, že bezprostřední nebezpečí skutečně vzniklo, a že škoda velkého rozsahu (5 000 000,- Kč a více) skutečně hrozila. Jak už samotný název obou paragrafových znění napovídá, obě skutkové podstaty se od sebe odlišují zejména subjektivní stránkou trestného činu, konkrétně zaviněním, a to buď úmyslným respektive nedbalostním.

Z obecně ohrožujících trestných činů, může být založením požáru spáchán i například trestný čin Poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení podle § 276 tr. zákoníku. Velkou skupinou, a zřejmě tou nejnebezpečnější trestnou činností jsou trestné činy proti životu, v čele s trestným činem Vražda podle § 140, Usmrcení z nedbalosti podle § 143, Těžké ublížení na zdraví podle § 145, Ublížení na zdraví podle § 146, Těžké ublížení na zdraví podle § 147 a Ublížení na zdraví z nedbalosti § 148, všechna ustanovení z tr. zákoníku.

Dalším porušením tr. zákoníku je trestný čin Neoprávněné nakládání s odpady podle § 298 tr. zákoníku. Tohoto trestného činu se pachatel dopustí tím, že buď i z nedbalosti, poruší jiný právní předpis upravující nakládání s odpady. Takovýchto jednání se v minulosti dopouštěli podnikatelé zabývající se likvidací odpadu, které do České republiky ze zahraničí dováželi odpad, který pak uskladňovali v pronajatých areálech a halách. Tento odpad byl pak kýmsi zapalován, čímž de-facto došlo k shoření a tím likvidaci odpadu. Majitelé těchto areálů pak způsobenou škodu na halách uplatňovali na pojišťovnách. V těchto případech bylo dále orgány činnými v trestním řízení zkoumáno, zda ze strany zainteresovaných stran nedošlo ke spáchání trestného činu Pojistný podvod podle § 210 tr. zákoníku. U pojistných podvodů, kdy je škoda způsobena úmyslně založeným požárem, by zřejmě došlo k naplnění skutkové podstaty odst. 2, kterého se pachatel dopustí tím, že v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch, vyvolá nebo předstírá událost, s níž je spojeno právo na pojistné plnění.

Správná právní kvalifikace závisí na mnoha okolnostech. Jedním z nejdůležitějších faktorů je zjištění motivu pachatele. V závislosti právě na zjištění motivu se právní kvalifikace v závěru vyšetřování a průběhu dokazování před soudem, velice často mění.

5.3 Spolupráce Policie ČR a HZS ČR

Zjišťování příčin vzniku požáru upravuje již výše uváděný zák. o požární ochraně. Státní požární dozor se podle tohoto zákona vykonává mimo jiné i zjišťováním příčin vzniku požárů.⁶⁷ Tuto činnost vykonávají pověřeni příslušníci HZS kraje, kteří k této činnosti odborně vyškoleni. Při své činnosti spolupracují s orgány činnými v trestním řízení, zejména pak s Policií ČR. Vyšetřovatelé požáru HZS kraje mají právo policistu nebo útvar policie požádat o poskytnutí pomoci.⁶⁸ Tato spolupráce probíhá ve většině případů, zejména pro zjištění příčiny vzniku požáru. Policií ČR je běžně tato spolupráce prováděna a je zákonem všeobecně upravena.⁶⁹

Spolupráce mezi Policií ČR a HZS ČR je dále upravena příslušnými služebními předpisy. Základním interním předpisem je zejména Dohodou o součinnosti mezi Policií České republiky a Hasičským záchranným sborem České republiky.⁷⁰ Tento předpis upravuje a koordinuje postup při zjišťování příčin požárů. I když je činnost osobou složek upravena odlišnými právní předpisy a jejich úkoly v zajišťování bezpečnosti České republiky jsou odlišné, při vyšetřování požárů a výbuchů je vztah těchto složek nutno stavět na dobře fungující součinnosti a efektivním využití všech dostupných možností pro dosažení společného cíle, a to při minimální spotřebě času, sil a prostředků. Spolupráce se realizuje zejména v koordinaci činnosti na místě požáru, v průběhu zpracování stanovených podkladových materiálů a při řešení některých preventivních opatření.

V jednotlivých krajích jsou dále vzájemné vztahy, kompetence a postupy obou sborů upraveny dalšími interními předpisy.

⁶⁷ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 133 o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1985, Částka 34, s. 679, § 31/1f).

⁶⁸ ČESKO. Zákon č. 238 o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2000, Částka 73, s. 3455, § 4 a § 5.

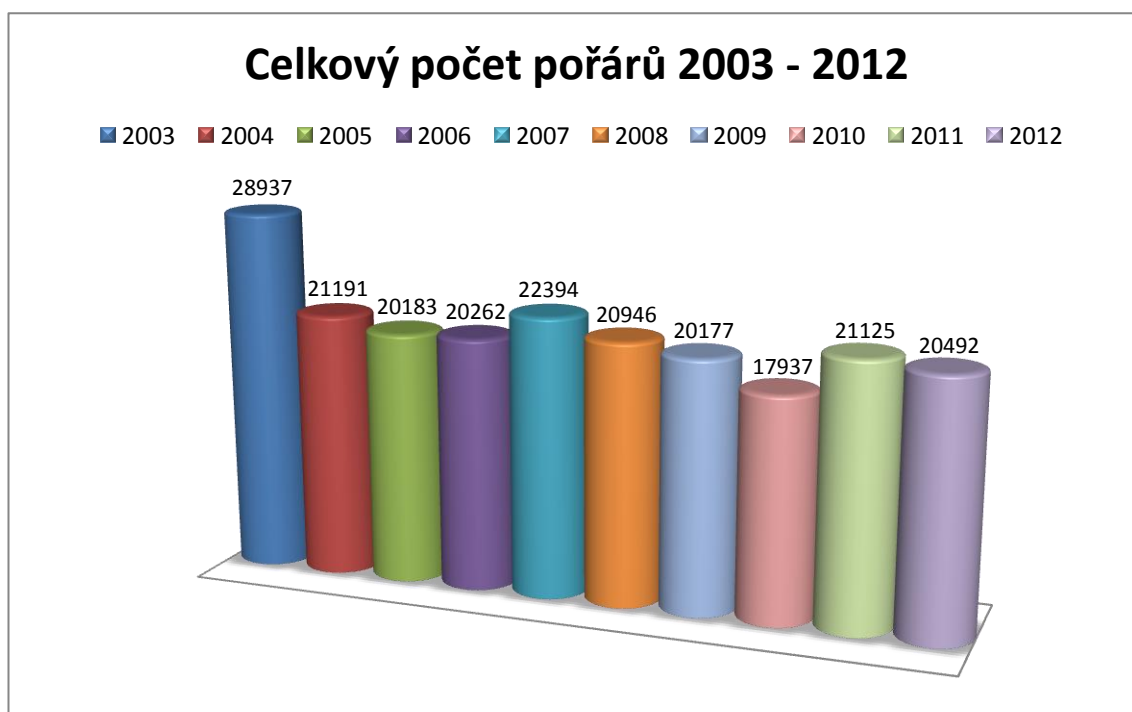
⁶⁹ ČESKO. Zákon č. 273 o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, Částka 91, s. 4088, § 2.

⁷⁰ ČESKO. Dohoda o součinnosti mezi Policií České republiky a Hasičským záchranným sborem České republiky.

6 STATISTIKY POŽÁRŮ A VÝBUCHŮ

Koncem 60. let 20. stol. se průměrný počet požárů v kalendářním roce pohyboval kolem 8 tisíc.⁷¹ Obdobný počet požárů přetrvával až do konce 80. let 20. století, kdy během tří let došlo k enormnímu nárůstu požárů na takřka trojnásobek, tedy konkrétně počet převyšující 22 tis. požárů. Od roku 1992 je počet požárů v podstatě setrvalý, pohybuje se kolem 20 tis. požárů ročně. Výjimkou je snad jen na požáry bohatý rok 2003, kdy bylo hasiči likvidováno téměř 29 tisíc požárů a naopak rok 2010, kdy jich bylo řešeno pouze 18 tisíc (viz graf 1).

Graf 1: Celkový počet požárů 2003 – 2012⁷²

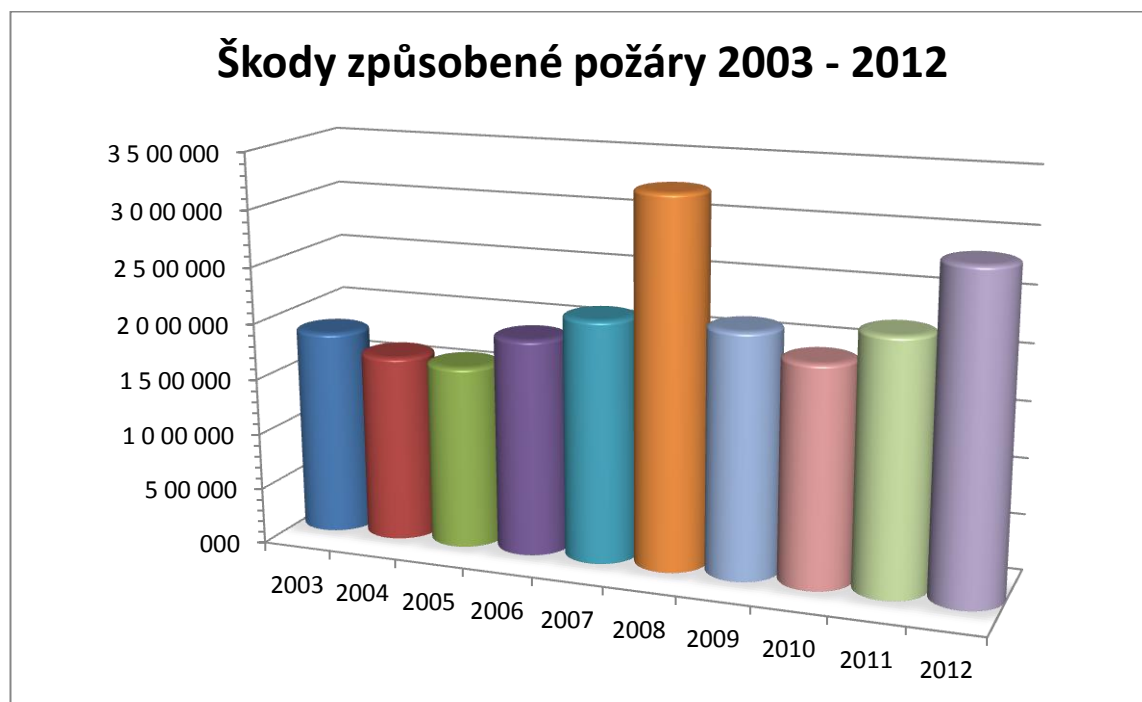
Porovnávání škod způsobených požáry, lze v současné době hodnotit pouze statisticky. Během posledních 24 let došlo k zásadním společensko-ekonomickým změnám, kdy hodnota koruny se výrazně změnila a majetek takto uměle získal na hodnotě. Na konci 60. let 20. století hmotná škoda způsobena požáry kolísala mezi

⁷¹ TITLBACH, Z. a kol. *Metodika vyšetřování požárů a výbuchů*. Praha, 1969, s. 11.

⁷² Vlastní sestavení z HZSCR.CZ: *Statistická ročenka MV – generální ředitelství HZS ČR*, [online]. [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>>.

150 - 180 mil. Kčs.⁷³ Ve zlomovém roce 1992, kdy počet požárů dosáhl do té doby nevídaného počtu, byly přímé škody zapříčiněny požáry odhadovány již na 688 mil. Kč.⁷⁴ V roce 2008 přímé škody dosáhly částky 3 277 mil. Kč. Na takto vysoké škodě se v tomto rekordním roce podepsal především požár západního křídla Kongresového paláce na pražském výstavišti. Zde byla škoda vyčíslena na rovnou 1 mld. Kč, což samozřejmě zásadně ovlivnilo celoroční statistiku. Ta v následujícím roce opět klesla na hodnotu srovnatelnou s předchozími léty. Od roku 2011 jsou však způsobované škody dále na vzestupu (viz graf 2). V roce 2012 pak přímé škody dosáhly částky necelých 2 862 mil. Kč.⁷⁵ Nárůst škod je v dlouhodobém hledisku zapříčiněn především markantním nárůstem cen nemovitostí.

Graf 2: Celkový počet požárů 2003 – 2012⁷⁶

Dalším pohledem je pohled na požáry podle příčin jejich vzniku. Nejčastější příčinou vzniku požáru byly v roce 2012 s počtem 11 531, požáry s příčinou tzv.

⁷³ TITLBACH, Z. a kol. *Metodika vyšetřování požárů a výbuchů*. Praha, 1969, s. 12.

⁷⁴ KONRÁD, Z. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha, 1996, s. 45.

⁷⁵ HZSCR.CZ: *Statistická ročenka MV – generální ředitelství HZS ČR*, [online]. [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>>.

⁷⁶ Vlastní sestavení z HZSCR.CZ: *Statistická ročenka MV – generální ředitelství HZS ČR*, [online]. [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>>.

nedošetřenou (viz příloha 1). Tak vysoký počet tohoto typu požáru je ovlivněno zejména tím, že do této kategorie jsou zahrnuty banální požáry bez škody na majetku, zdraví a životech. Jedná se zejména požáry v přírodním prostředí a požáry odpadů. U těchto požárů se příčina vzniku většinou nevyšetřuje.

Z kriminalistického hlediska je nejzajímavější statistický údaj sledující úmyslné zapálené požáry a požáry způsobené z nedbalosti. Zejména první jmenované, tedy úmyslně založené požáry, v posledních letech zaznamenávají na první pohled meziročně ne nikterak dramatický, přesto setrvalý nárůst. Ve výsledku to znamená, že úmyslně založené požáry vzrostli z 1 280 událostí zaznamenaných v roce 2005 na 1 812 v roce 2011. Nárůst byl během těchto 6 let takřka 50%, což je údaj poměrně alarmující. Obrat k lepšímu byl zaznamenán až v roce 2012, kdy bylo statisticky vykázano úmyslné založení 1 588 požárů (viz graf 3).

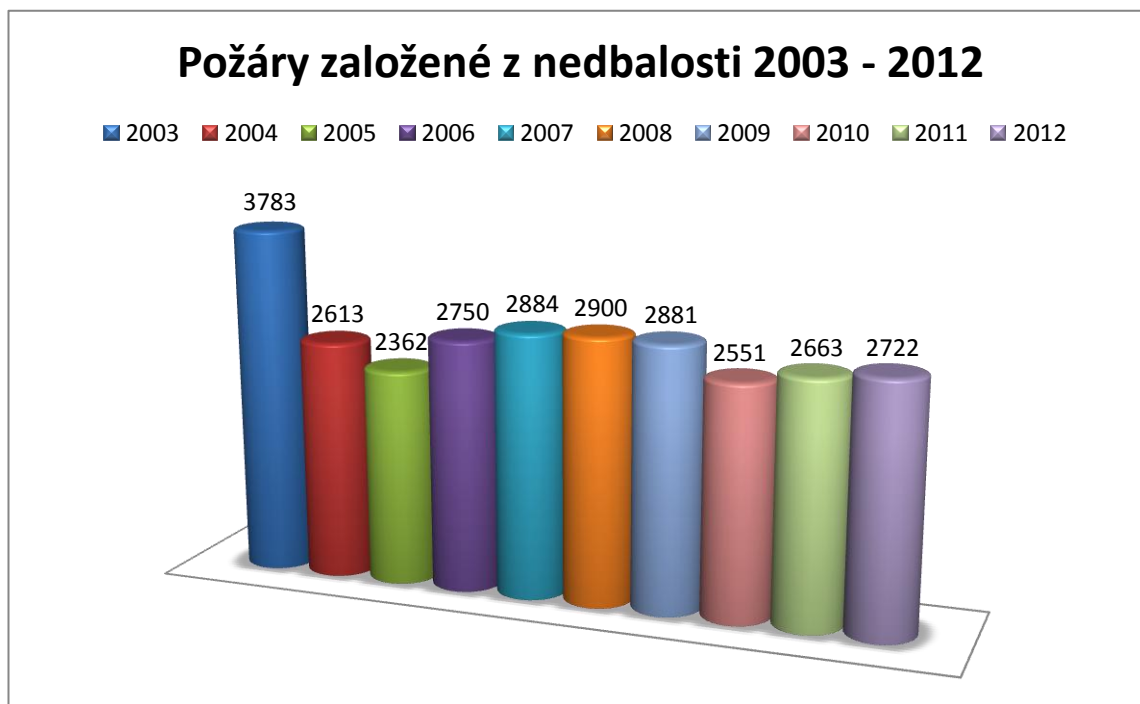
Graf 3: Úmyslně založené požáry 2003 – 2012⁷⁷

⁷⁷ Vlastní sestavení z HZSCR.CZ: *Statistická ročenka MV – generální ředitelství HZS ČR*, [online]. [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>>.

Požáry založené z nedbalosti v posledních devíti letech oscilují v rozmezí dvou a půl až třech tisíc požárů ročně. Výjimkou byl opět rok 2003, kdy bylo nedbalostních požárů 3 783 (viz graf 4).

Graf 4: Požáry založené z nedbalosti 2003 -2012⁷⁸

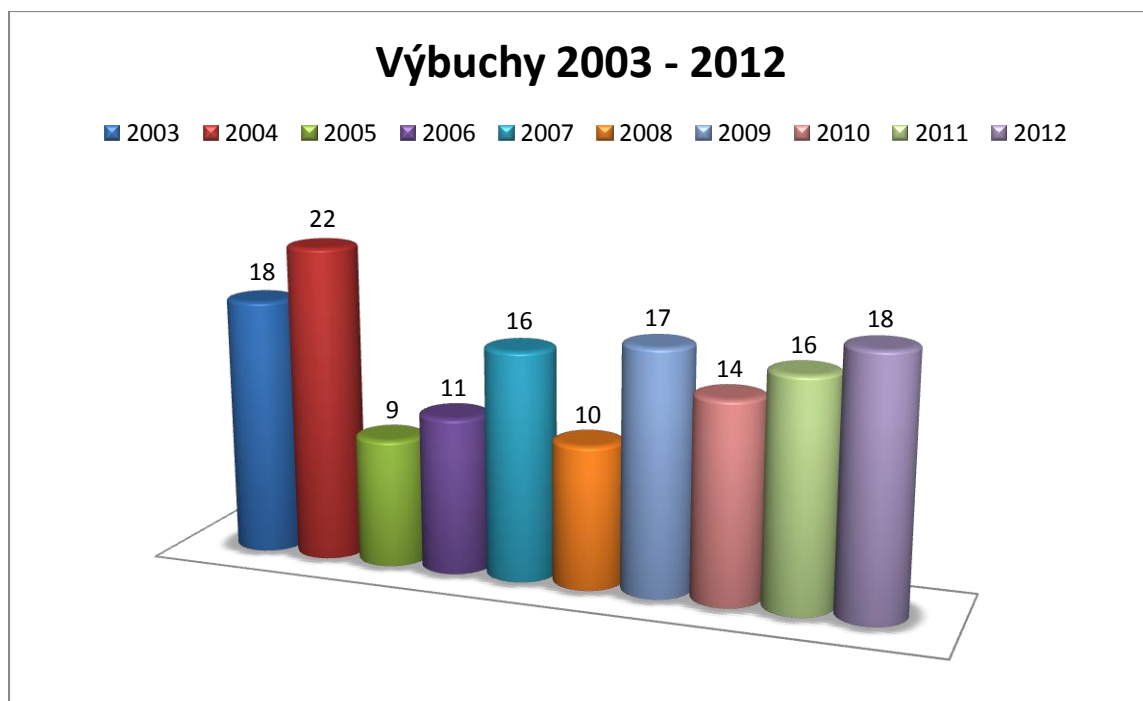

Počet výbuchů sice v roce 2012 dosáhl osmiletého maxima, vývoj a ani počet výbuchů nevyhlíží nikterak dramaticky. V roce 2012 bylo hasičským programem statistického sledování přestupků evidováno pouze 18 výbuchů. Co do počtu událostí, nejde o nikterak dramatický údaj, co do nebezpečnosti výbuchu, jde pro člověka o velice nebezpečný jev, který si ročně vyžádá mnoho obětí na lidských životech (viz graf 5) a rovněž nemalé materiální škody.

Údaje o požárech založených dětmi mladšími 15 let jsou asi nejoptimističtější sledovaným údajem. Za posledních 10 let totiž došlo k snížení těchto událostí o více jak 68 %, z kritických 555 požárů v roce 2003 na 176 v roce 2012 (viz graf 6).

⁷⁸ Vlastní sestavení z HZSCR.CZ: *Statistická ročenka MV – generální ředitelství HZS ČR*, [online]. [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasickeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>>.

Graf 5: Výbuchy 2003 -2012⁷⁹

Graf 6: Požáry založené dětmi do 15 let 2003 – 2012⁸⁰

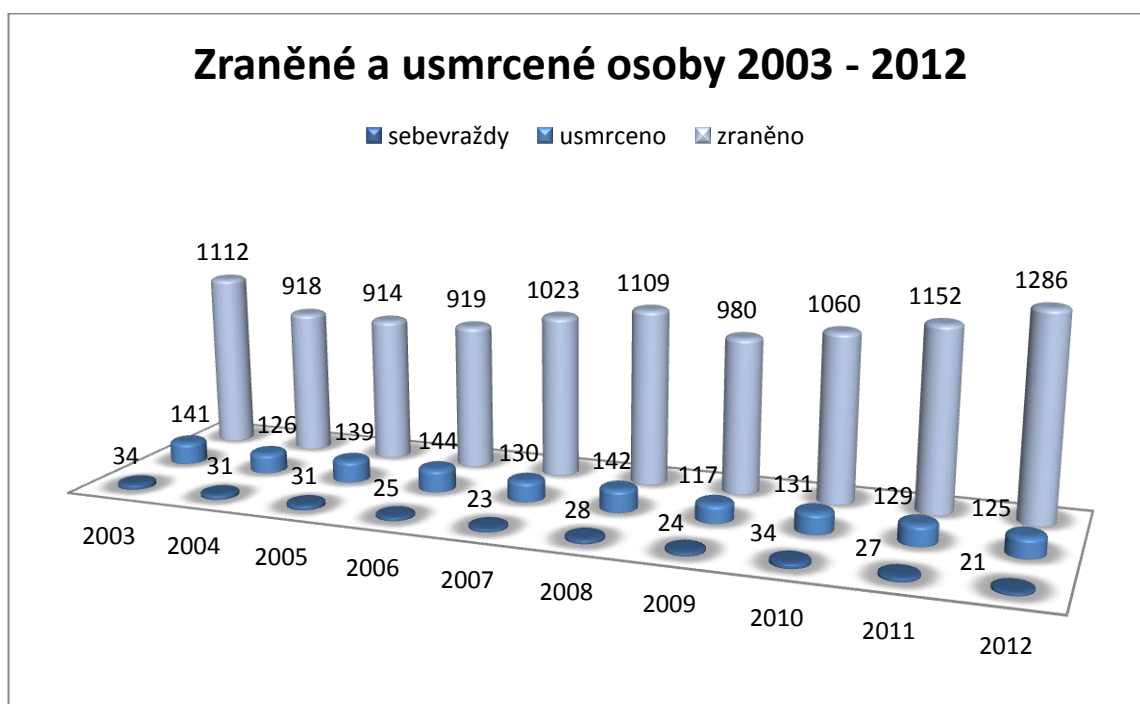

⁷⁹ Vlastní sestavení z HZSCR.CZ: *Statistická ročenka MV – generální ředitelství HZS ČR*, [online]. [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>>.

⁸⁰ Vlastní sestavení z HZSCR.CZ: *Statistická ročenka MV – generální ředitelství HZS ČR*, [online]. [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>>.

Samostatnou, z hlediska následků rozhodně nejzávažnější skupinou je oblast zraněných a usmrcených osob. Počet zraněných osob je již čtvrtým rokem vzrůstající. V roce 2012 bylo zaznamenáno 1 286 zraněných, což je nejvíce za posledních deset let. Naopak usmrcených osob v tomto roce nepatrně ubylo na 125 obětí, což je sedm obětí pod desetiletým průměrem (viz graf 7). V tomto přehledu je zaznamenán i vývoj sebevražd.

Graf 7: Zraněné a usmrcené osoby 2003 – 2012⁸¹

Požáry šetřené Policií ČR

Analýzou statistických údajů shromažďovaných Policií ČR bylo zjištěno, že počet požárů, ve kterých může být spatřováno porušení trestního zákoníku a tedy jsou kvalifikovány jako trestný čin, je kolísavý, z dlouhodobějšího hlediska lze však spatřovat v tomto vývoji spatřovat nepatrný nárůst. Ze zkoumaných let byl od roku 2003 do roku 2012 zaznamenán nejnižší počet požárů v roce 2006, kdy bylo policisty prověřováno 706 požárů. Naopak nejvíce požárů policisté zaznamenali v roce 2011, kdy se zabývali 1 120 skutky. Objasňovat tyto skutky se dařilo nejvíce v roce 2003, kdy bylo z celkového

⁸¹ Vlastní sestavení z HZSCR.CZ: *Statistická ročenka MV – generální ředitelství HZS ČR*, [online]. [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>>.

počtu 863 požárů objasněno 201, což je 23,29%. Nápad této trestné činnosti je pro větší přehlednost tentokrát zaznamenán v tabulce (viz tab. 8).

Tab. 8: Policejní statistika požárů 2003 – 2012⁸²

Policejní statistika požárů 2003 - 2012			
rok	zjištěno trestných činů	objasněno	objasněnost v procentech
2003	863	201	23,29%
2004	749	144	19,23%
2005	748	148	19,79%
2006	703	123	17,50%
2007	854	157	18,38%
2008	964	123	12,76%
2009	1063	157	14,77%
2010	922	160	17,35%
2011	1120	198	17,68%
2012	976	133	13,63%

Podle aktuální statistiky z roku 2012 bylo policisty prověřováno 976 trestných činů, vztahujících se čistě k požárům. V tomto počtu jsou zahrnuty úmyslné a nedbalostí trestné činy (viz kapitola 5.1- správní delikty). Správní delikty nejsou Policií ČR statistikovány. Přestupky a jiné správní delikty týkající se porušení požárních předpisů jsou řešeny v kompetenci HZS ČR. Ke konci roku 2013 bylo z uváděného počtu ukončeno 794 případů, z toho 133 (13,63 %) bylo objasněno. Vyšetřováno a stíháno bylo z tohoto počtu 129 osob. V 36 případech byl požár založen recidivistou, v 43 případech osobou nezletilou, z toho 27 případů založení požárů dětmi do 15 let, zbylých 16 případů bylo založeno mladistvými. V celkovém počtu objasněných požárů, byl v 18 případech požár založen ženou.

Výbuchy šetřené Policií ČR

Studii statistických údajů shromažďovaných Policií ČR bylo zjištěno, že policisté nejvíce výbuchů prověřovali v roce 2004. To zaznamenali 29 výbuchů, které byly kvalifikovány jako tr. čin. V tomto roce byla zároveň zaznamenána i největší počet 15

⁸² Vlastní sestavení dle interních materiálů Policie ČR.

objasněných skutků. Co do objasnenosti v procentuálním vyjádření, byli policisté nejspěšnější v roce 2010, kdy objasnili celých 10 výbuchů z 18 prověřovaných. Objasněno tak bylo 55,56% případů. Podle policejních statistik se počty Policií ČR vyšetřovaných případů výbuchu v posledních letech spíše snižují. Nejméně výbuchů bylo zaznamenáno v roce 2010, kdy bylo prověřováno 10 oznámení. U takto malého množství událostí je však vývoj velice náchylný k značným procentuelním změnám. Z uváděných 10 výbuchů byly policisty objasněny pouze tři skutky. Jeden skutek byl však objasněn dodatečně a stíhány tedy byly 4 trestní věci. Všichni podezřelí byli plnoletí muži, v jednom případě se u podezřelého jednalo o recidivní jednání. Stejně tak jako v předchozí části je jednotlivý nápad této trestné činnosti zaznamenán v tabulce (viz tab. 9).

Tab. 9: Policejní statistika výbuchů 2003 – 2012⁸³

Policejní statistika výbuchů 2003 - 2012			
rok	zjištěno trestných činů	objasněno	objasněnost v procentech
2003	24	8	33,33%
2004	29	15	51,72%
2005	14	6	42,86%
2006	10	3	30,00%
2007	17	3	17,65%
2008	14	4	28,57%
2009	17	8	47,06%
2010	18	10	55,56%
2011	12	1	8,33%
2012	10	3	30,00%

Požáry a výbuchy v Jižních Čechách

V Jižních Čechách bylo v roce 2012 HZS kraje evidováno 1030 požárů. Z tohoto počtu bylo nedošetřováno 484 požárů, došetřováno bylo 546 požárů. Z došetřených požárů, bylo 507 požárů vyřešeno v kompetenci HZS kraje – ve většině případů v blokovém řízení.

⁸³ Vlastní sestavení dle interních materiálů Policie ČR.

Policií České republiky bylo prověřováno s podezřením na spáchání trestného činu 39 skutků. Celkem 36 požárů, bylo odloženo podle § 159a tr. řádu. Důvody těchto odložení jsou různé, nejčastěji však důvodem odložení bylo zjištění, že trestný čin se buď nestal anebo, že se konkrétní osobu, která požár zapříčinila, nepodařilo zjistit. Z uváděného výčtu vyplývá, že v roce 2012 byl u pouhých tří skutků zjištěn pachatel, kdy pouze u jednoho skutku, bylo soudcem nařízeno hlavní líčení. V jednom případě bylo trestní stíhání soudcem podle § 307 tr. řádu podmíněně zastaveno, v druhém případě rozhodl ve věci státní zástupce, který podle § 159a odst. 3 tr. řádu pro neúčelnost případ odložil.

V následující části jsou popsány všechny tři objasněné jihočeské případy.

Kazuistika I

Sedmnáctiletá svěřenka výchovného ústavu pro děti a mládež s V. V., zapálila zapalovačem ve svém pokoji na posteli papíry, od kterých se rozhořelo prostěradlo a postel a následně došlo k požáru pokoje. Při tomto jednání jí napomáhala podezřelá, rovněž sedmnáctiletá S. P., která napomáhala podpálení tím, že přikládala papíry na rozhoření ohně. Při požáru nedošlo ke zranění žádné zúčastněné osoby.

- V den události byly policejním orgánem zahájeny úkony trestního řízení pro podezření ze spáchání provinění Poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku,
- V. V. a S. P. bylo sděleno podezření ze spáchání provinění,
- policejním orgánem byl státnímu zástupci podán návrh na podání obžaloby pro spáchání provinění Poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku,
- státním zástupcem byla podána obžaloba,
- soudem bylo trestní stíhání zastaveno, neboť soud shledal, že trest, k němuž může trestní stíhání vést, je zcela bez významu vedle trestu, který obžalovaným pro jiný čin byl již uložen nebo který je podle očekávání postihne.

Kazuistika II

Pana T. M. nahlásil na linku 112 požár v půdním prostoru rodinného domu, kterého byl v té době spolumajitelem se svou bývalou manželkou. Od počátku vše nasvědčovalo tomu, že k zahoření a rozšíření ohně došlo technickou závadou na

dopravníku pilin. Po dokončení hasebních prací, bylo provedeno ohledání místa činu, byl nasazen speciálně vycvičený pes na vyhledávání akceleraantů hoření, kdy tímto byly vyhledány místa právě s výskytem takovýchto akceleraantů. Chemická expertiza Odboru kriminalistické techniky a expertiz následně výskyt akceleraantů potvrdila. Následnými výslechy majitele bylo zjištěno, že dům zapálil sám, neboť nebyl schopen si s manželkou po rozvodu o majetek podělit. Účelem jeho konání bylo čerpat od pojišťovny částku na pojistném, což navíc skutečně učinil a na pojišťovně nahlásil pojistnou událost se škodou 2 920 000,- Kč, aniž by pojistiteli sdělil skutečnou příčinu a okolnosti vzniku požáru, tedy zamlčel podstatné údaje v souvislosti s likvidací pojistné události a způsobil tak svým jednáním značnou škodu poškozenému subjektu Allianz pojišťovna a.s.

- Policejním orgánem byly zahájeny úkony trestního řízení pro podezření ze spáchání zločinu Pojistný podvod podle § 210 odst. 1 písm. b), odst. 5 písm. c) tr. zákoníku,
- policejním orgánem byl státnímu zástupci podán návrh na podání obžaloby pro spáchání zločinu Pojistný podvod podle § 210 odst. 1 písm. b), odst. 5 písm. c) tr. zákoníku,
- státním zástupcem byla podána obžaloba,
- soudem bylo nařízeno hlavní líčení, ve věci však nebylo do současné doby rozhodnuto.

Kazuistika III

Třetím, tentokrát již neúmyslným trestným činem, bylo jednání pana M. M., který v kamenolomu na Prachaticku, prováděl za pomoci elektrického oblouku svařování zabezpečení odvětrávání palivové nádrže u hydraulického lopatového rypadla, přičemž při vzniku elektrického oblouku mezi ruční elektrodou EWB50 a železnou trubkou odvětrání nádrže došlo k explozivnímu hoření vzniklých naftových par v nádrži, což vedlo k požáru pracovního stroje a osob v bezprostřední blízkosti explozivního hoření hořlavých naftových par, které se vytvořily v nádrži při provozu stroje.

M. M. jako osoba způsobilá k provádění ručního svařování elektrickým obloukem, dostatečně nevyhodnotil možná rizika při uvedené pracovní činnosti, a prováděl konkrétní činnost - ruční svařování za pomoci elektrického oblouku v rozporu s vyhláškou č. 87/2000 Sb., kterou se stanoví podmínky požární bezpečnosti při svařování a nahřívání

živců v tavných nádobách, a to zejména uvedené v ust. § 3 a § 4 uvedené vyhlášky a technického předpisu ČSN 05 0601. Následkem uvedeného jednání zaměstnance M. M. došlo k pracovnímu úrazu - těžkému zranění V. B., který utrpěl ožeh obličeje, rukou bilaterálně, hýždí, zad II.-III. st. na 57% povrchu těla, kdy v současné době jeho léčení nadále trvá, těžkému zranění M. K., který utrpěl popálení obličeje, obou rukou, stehna, bérce II.-III. st. na 40% povrchu těla a popáleninový šok.

- V den události byly provedeny prvotní neodkladné a neopakovatelné úkony, konkrétně pak ohledání místa činu, pořízení fotodokumentace, zajištěna byla vysvětlení svědků. Vyrozuměn byl inspektorát bezpečnosti práce, který zhotovil posudek k porušení bezpečnostních předpisů,
- byly zjištěny rozsahy zranění, byly vyžádány lékařské zprávy a odborná vyjádření,
- policejním orgánem zahájeny úkony trestního řízení pro podezření ze spáchání přečinu podle § 147 odst. 1, odst. 2 tr. zákoníku,
- policejním orgánem byl státnímu zástupci podán návrh na podání obžaloby pro spáchání přečinu Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, odst. 2 tr. zákoníku,
- trestní stíhání bylo soudcem podmíněně zastaveno.

ZÁVĚR

Závěrem lze konstatovat, že po podrobné analýze údajů zveřejněných v jednotlivých ročnících statistických ročenek Generálního ředitelství HZS ČR, nebyl v celkovém počtu zaznamenaných požárů zjištěn nijak zásadně negativní vývoj. Počet požárů je z dlouhodobého hlediska v podstatě setrvalý. Podstatně negativnější vývoje jsou však zaznamenávány v oblasti úmyslně založených požárů. Zde byl v posledních letech zaznamenáván nárůst, který se promítl i ve statistikách Policie ČR. Výsledkem tohoto je, že podle obou statistik byl ve zkoumaném období rok 2011 bezkonkurenčně nejdramatičtější. Statistiky ukazují na fakt, že objasněnost trestních věcí v této oblasti již 9 let nepřekročila dvacetiprocentní hranici. Objasněnost v této oblasti je dlouhodobě pod průměrem objasněnosti ostatní kriminality.

Velice znepokojující je počet obětí na lidských životech, který ukazuje, že každoročně při požárech umírá přes 120 lidí. Statistiky vykazující počty zraněných, v posledních letech rovněž stále stoupají. V roce 2012 bylo zraněno 1 286 osob. Za první pololetí roku 2013 je zaznamenán nepatrný pokles počtu zraněných a usmrcených osob.

Nárůst byl zaznamenán i v oblasti požáry a výbuchy způsobených škod, což však není nikterak překvapivé zjištění, neboť současná moderní domácnost je stále více vybavována technikou, která ke svému chodu potřebuje elektrický proud. Následkem různých technických závad, kterým nikdy nebude možno zcela předejít, se zvyšuje i riziko vzniku požáru a tím poškození dalšího cenného vybavení bytu a nemovitostí samotných. Toto je pouze jedním z mnoha faktorů promítajících se do výše přímých škod. Dalšími je i neustálý nárůst cen majetku, pokračující výstavba nových nemovitostí a pochopitelně i vzrůstající počet úmyslných, tedy pachatelem připravených požárů. I přes neustálý nárůst škod se následky stále pohybují pod hranicí 3 mld. korun, což lze vnímat jako úspěch. Navíc stále musíme pamatovat na hodnoty, které bývají každoročně hasiči před škodami uchráněny. Ty dlouhodobě převyšují částku 10 mld. korun.

Jediným zcela pozitivním zjištěním je setrvale klesající vývoj požárů založených dětmi, které za posledních 10 let klesli z 555 evidovaných v roce 2003 na 176 v roce 2012. Jedná se tedy o pokles rozhodně nezanedbatelný.

Ve fázi analýzy statistických podkladů jsem došel k zjištění, že statistické výstupy obou bezpečnostních sborů jsou poněkud rozdílné. Toto zjištění není nikterak překvapivé,

každá ze složek při tvorbě statistik shromažďuje u jednotlivých událostí jistá specifická data, která se liší. V případě HZS ČR jsou údaje zaměřeny spíše na důvody vzniku požáru a požár samotný, policejní statistiky sledují zejména pachatele a jednotlivé fáze a závěry trestního řízení. Ve většině statisticky sledovaných položek by mělo platit, že počty požárů zaznamenaných hasiči jsou vyšší, než skutky sledující obdobnou oblast v policejních statistikách. Velká část požárů (přestupky a jiné správní delikty), je totiž řešena v kompetenci právě pouze HZS ČR a tyto údaje do statistik Policie ČR nijak nepromlouvají. Výjimkou z pravidla je například oblast výbuchů, kde je v podstatě po celou sledovanou dobu HZS ČR vykazováno méně výbuchů, než bylo prověřováno Policií ČR (viz porovnání grafu 5 a tab. 9). Důvod tohoto rozporu je započtení případů hrozeb výbuchy pouze do policejních statistik. Tyto případy bývají zpravidla kvalifikovány jako trestný čin šíření poplašné zprávy a statisticky jsou vykazovány jako výbuchy nedokonané.

Příliš dalších a poněkud konkrétnějších údajů není k jednotlivým událostem a zejména pohnutkám pachatelů, do statistického systému vykazování událostí žádnou ze složek vkládáno. Statistické systémy HZS ČR a Policie ČR nejsou vzájemně nijak propojené a sledování jednoho konkrétního případu v obou statistikách je v rámci celého území České republiky prakticky nemožné. O něco přesnější analýza konkrétních případů zhárství se dá do jisté míry vysledovat až na lokální úrovni.

Další analyzovanou oblastí byly právní úpravy tr. činů a správních deliktů na úseku požární ochrany. Oblast správních deliktů je v současné době upravena vyhovujícím způsobem, avšak ne zcela dokonale. Například z pohledu hmotně-právního je ve vztahu k přestupkům často problematické zjistit porušení některých povinností fyzických osob, neboť v praxi lze tato porušení zjistit, až když dojde ke vzniku požáru. HZS ČR totiž ve většině případů nevykonává u fyzických osob státní požární dozor a není vybaven pravomocemi ke vstupu do soukromého obydlí. Z hlediska procesně-právního jsou obecné postupy a mechanismy upravené správním řádem a zákonem o přestupcích.

V oblasti práva trestního se rovněž nevyskytují žádné výrazné problémy. Skutkové podstaty tr. zákoníku jsou však na rozdíl od některých jiných zemí méně konkrétní a jsou formulovány poněkud obecněji. V některých evropských zemích právní řád samostatnou skutkovou postatou přímo postihuje toto, který úmyslně založí požár, aniž by bylo nutno

orgány činnými v trestním řízení prokazovat, že tímto požárem byl někdo ohrožen na životě a zdraví. Zákonodárci tak v těchto zemích jasně deklarují, že žhářství vnímají jako vysoce společensky nebezpečné jednání. V Českém tr. zákoníku taková skutková podstata postihující požární činy s vyšší společenskou škodlivostí, přímo zakotvena není. Protiprávní jednání však poměrně dostatečně postihují jiná ustanovení tr. zákoníku.

Dohody mezi HZS ČR a Policií ČR na centrální a zejména na krajské úrovni vnášejí do postupů obou sborů řád, který by měl zejména zamezit zbytečnému zdvojování administrativy a evidenci. V období před vznikem koordinačních dohod bylo Policií ČR evidováno velké množství požárů vykazujících znaky některé ze skutkových podstat přestupku na úseku požární ochrany, které byly na místě hasičských vyšetřovatelem vyřešeny uložení blokované pokuty. Při této evidenci bylo mnohdy služebními funkcionáři krom úředního záznamu vyžadováno i poměrně složité a časově náročné sepisování protokolu o ohledání místa činu, ač již v této době byl přestupek vyřešen a takto časově náročná administrativa nemohla k ničemu přispět. Stav po vzniku dohod a jimi nastaveného systému je vnímán veskrze pozitivně.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. rozšíř. vyd. Ostrava : KEY Publishing s.r.o., 2009. 265 s. ISBN 978-80-7418-041-5.
2. HLAVÁČEK, J., PROTIVÍNSKÝ, M. a kol. *Praktická kriminalistika*. Praha : PČR - KÚ, 2006. 240 s.
3. HRIB, N. *Metodika vyšetřování požárů, výbuchů a havárií*. Praha : Vydavatelství PA ČR, 2007. 112 s. ISBN 978-80-7251-246-1.
4. CHMELÍK, J a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005. 303 s. ISBN 80-86898-42-3.
5. CHMELÍK, J. *Ohledání místa činu*. 2. vyd. Praha : PČR Úřad vyšetřování pro Českou republiku, Ministerstvo vnitra, odbor personální práce a vzdělávání, 1999. 88 s.
6. CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005. 536 s. ISBN 80-86898-36-9.
7. KONRÁD, Z. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 2. rozšíř. vyd. Praha : Vydavatelství PA ČR, 1996. 219 s. ISBN 80-85981-39-8.
8. MUSIL, J., KONRÁD, Z. a kol. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001. 512 s. ISBN 80-7179-362-0.
9. MUSIL, J., KONRÁD, Z. a kol. *Kriminalistika*. 2. přeprac. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 583 s. ISBN 80-7179-878-9.
10. NĚMEC, M. *Ohledání a práce na místě činu*. Praha : Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 129 s.
11. PORADA, V. a kol. *Kriminalistika*. Brno : CERM s.r.o., 2001. 746 s. ISBN 80-7204-194-0.
12. RYBÁŘ, M. a kol. *Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů*. Plzeň : Nava, 2008. 145 s. ISBN 978-80-7211-275-3.

13. STRAUS J. a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005. 278 s. ISBN 80-86898-40-7.
14. STRAUS, J., NĚMEC, M. a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2009. 503 s. ISBN 978-80-7380-214-1.
15. ŠEJNOHA, J. *Systém kriminalistického vzdělání*. Praha : Fr. Kodým, 1931. 587 s.
16. ŠTEFEK, J. *Zjišťování příčin požárů*. Frýdek-Místek : MV ČSR - Střední odborná škola požární ochrany, 1984. 190 s.
17. ŠIMOVČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 405 s. ISBN 978-80-7380-343-8
18. TITLBACH, Z. a kol. *Metodika vyšetřování požárů a výbuchů*. Praha : Karlova univerzita, 1969. 76 s.

Elektronická zdroje

1. HZSCR.CZ: *Statistická ročenka MV – generální ředitelství HZS ČR*, [online]. [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>>.
2. HZSCR.CZ: *Popis fungování procesu státního požárního dozoru – zjišťování příčin vzniku požárů*, [online]. [cit. 24. 11. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/popis-fungovani-procesu-statniho-pozarniho-doзору-zjistovani-pricin-vzniku-pozaru.aspx>>.
3. POLICIE.CZ: *KÚP se představí na Pragoalarmu – Kriminalistický ústav Praha*, [online]. [cit. 26. 11. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/utvary-policie-cr-celorepublikove-utvary-kriminalisticky-ustav-praha-zpravodajstvi-kup-na-pragoalarmu.aspx>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141 ze dne 9. prosince 1961, o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (trestní řád), In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1961, Částka 66, s. 513-576. Dostupné z

- WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1961&typeLaw=zakon&what=Rok>>.
2. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 133 ze dne 17. prosince 1985, o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 1985, Částka 34, s. 674-691. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1985&typeLaw=zakon&what=Rok>>.
 3. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 61 ze dne 21. dubna 1988, o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, Částka 10, s. 233-246. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1988&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=5>>.
 4. ČESKO. Zákon č. 238 ze dne 9. srpna 2000, o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2000, Částka 73, s. 3454- 3474. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2000&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=8>>.
 5. ČESKO. Zákon č. 273 ze dne 11. srpna 2008, o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, Částka 91, s. 4086-4116. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2008&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=7>>. ISSN 1211-1244.
 6. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 9. února 2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, Částka 11, s. 354-464. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2009&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=15>>. ISSN 1211-1244.
 7. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. 6 Tdo 598/2010. In *Rozhodnutí nejvyššího soudu*. 2010. Dostupné z WWW: <http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/BB48B49E2F872063C1257A4E006ABFBA?openDocument&Highlight=0>.

8. ČESKO. POLICEJNÍ PEZIDIUM. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 100, ze dne 7. prosince 2001, ke kriminalisticko-technické činnosti Policie České republiky.
9. ČESKO. POLICEJNÍ PEZIDIUM. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30, ze dne 21. dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení.
10. ČESKO. POLICEJNÍ PEZIDIUM. Pokyn č. 9 ředitele Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky ze dne 1. července 2009, kterým se stanoví postup policistů na úseku činnosti služební kynologie.

Ostatní zdroje

1. ČESKO. Dohoda o součinnosti mezi Policií České republiky a Hasičským záchranným sborem České republiky, ze dne 12. července 2005.
2. OŠLEJŠKOVÁ, L. *Správní delikty na úseku požární ochrany*. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra správní vědy, správního práva a finančního práva, 2006. JUDr. Thesis, 136 s. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/14949/pravf_r/>.
3. RYSL, J. *Metodika vyšetřování požárů a výbuchů : Absolventská práce*. Brno : VPŠ a SPŠ Ministerstva vnitra v Holešově, 2013. 53 s. Vedoucí absolventské práce : Mgr. Milan Přadka.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Obr. 1 - Nákresy jednotlivých způsobů ohledání

Graf 1 – Celkový počet požárů 2003 – 2012

Graf 2 – Škody založené požáry 2003 - 2012

Graf 3 – Úmyslně založené požáry 2003 - 2012

Graf 4 – Požáry založené z nedbalosti 2003 - 2012

Graf 5 – Výbuchy 2003 – 2012

Graf 6 – Požáry založené dětmi do 15 let 2003 - 2012

Graf 7 – Zraněné a usmrcené osob 2003 – 2012

Tab. 8 – Policejní statistika požárů 2003 – 2012

Tab. 9 – Policejní statistika výbuchů 2003 – 2012

PŘÍLOHY

Příloha 1 - Požáry podle příčiny a činnosti při vzniku 2012.⁸⁴

Požáry podle příčiny a činnosti při vzniku

Příčina	Počet požárů	Podíl v %	Index %	Přímá škoda v tis. Kč	Podíl %	Usmrceno	Zraněno
úmyslné zapálení	1 588	7,75	88	404 842,4	14,15	11	125
sebevražedný úmysl	21	0,10	78	2 034,0	0,07	10	9
děti do 15 let	178	0,87	72	21 301,1	0,74	0	26
kouření	594	2,90	88	44 787,3	1,57	16	57
zakládání ohně, vypalování	404	1,97	117	13 191,2	0,46	6	33
nesprávná obsluha topidla	144	0,70	125	26 314,8	0,92	6	52
hořlaviny u topidla	40	0,20	91	5 778,9	0,20	1	10
používání zápalných kapalin, plynů	48	0,23	123	8 080,0	0,28	0	35
používání otevřeného ohně	254	1,24	101	31 086,8	*1,09	9	98
manipulace se žhavým popelem	148	0,72	105	17 394,5	0,61	1	17
svařování, řezání, rozmrazování	98	0,48	84	167 047,7	5,84	1	27
zanedbání bezpečnostních předpisů	489	2,39	109	89 779,5	3,14	7	146
nedbalost, omyl, nesprávná obsluha	503	2,45	104	583 283,1	20,38	12	73
nedbalost - celkem	2 722	13,28	102	986 743,8	34,49	59	548
nevhodná konstrukce komínu	73	0,36	107	10 851,4	0,38	0	9
zazděný trám v komině	50	0,24	85	19 295,9	0,67	0	9
spáry v komině	33	0,16	103	14 231,0	0,50	0	16
jiskry z komína, vznícení sazí	144	0,70	109	13 034,0	0,46	0	10
komíny - celkem	300	1,46	103	57 412,3	2,01	0	44
technická závada topidla	30	0,15	86	9 447,0	0,33	0	2
špatný stav topidla, kouřovodu	20	0,10	100	2 377,0	0,08	1	2
nesprávné umístění nebo instalace topidla	81	0,40	117	19 753,5	0,69	0	9
jiná závada topidla	11	0,05	100	1 765,0	0,06	0	0
topidla - celkem	142	0,70	105	33 342,5	1,16	1	13
technické závady	2 132	10,40	98	777 939,6	27,19	4	192
nesprávná instalace	13	0,06	92	1 421,0	0,05	0	3
nesprávná údržba	9	0,04	150	1 900,0	0,07	0	0
žhavé materiály, výrobky	35	0,17	87	65 102,0	2,28	0	1
cizí předmět ve stroji	35	0,17	167	12 344,1	0,43	0	1
výboje statické elektřiny	8	0,04	260	455,0	0,02	0	1
jiskry z výfuku, brzd	26	0,13	124	918,0	0,03	0	3
tření, přehřátí	72	0,35	106	11 801,4	0,41	0	2
ostatní změny provozních parametrů	436	2,13	98	139 330,6	4,87	0	34
technické závady - celkem	2 766	13,49	99	1 011 211,7	35,35	4	237
samovznícení zemědělských plodin	24	0,12	71	5 226,3	0,18	0	1
samovznícení uhlí	15	0,07	79	2 987,0	0,10	0	6
samovznícení olejů, tuků	4	0,02	57	138,0	0,00	0	2
samovznícení chemických látek	7	0,03	54	1 041,0	0,04	0	2
samovznícení chemických výrobků	11	0,05	73	1 856,0	0,06	0	0
jiné samovznícení (např. odpady)	25	0,12	104	4 533,1	0,16	0	1
samovznícení - celkem	86	0,41	77	15 781,4	0,54	0	12
výbuchy plynů	5	0,02	83	1 555,0	0,05	0	14
výbuchy hořlavých kapalin	4	0,02	133	5 110,0	0,18	0	4
výbuchy prachů	0	0,00	0	0,0	0,00	0	0
výbuchy výbušnin	5	0,02	60	2 026,0	0,07	1	0
výbuchy tlakových nádob, kotlů	4	0,02	133	1 270,0	0,04	0	3
výbuchy - celkem	18	0,08	113	9 961,0	0,34	1	21
manipulace s hořlavými látkami	11	0,04	367	334,0	0,01	0	10
blesk - objekty s hromosvodem	13	0,06	93	8 953,0	0,31	0	1
blesk - objekty bez hromosvodu	30	0,15	103	10 727,0	0,37	0	5
blesk - ostatní	26	0,13	173	1 096,3	0,04	0	1
živelní pohroma	5	0,02	125	43,0	0,00	0	0
dopravní nehoda	126	0,61	90	20 400,7	0,71	22	112
vojenské cvičení, ohňostroj	9	0,04	180	983,0	0,03	0	8
mimořádné příčiny - celkem	209	1,01	100	42 203,0	1 046,00	22	127
jiné příčiny	23	0,11	82	2 842,9	0,10	2	3
dále nedošetřováno	11 531	56,27	98	0,0	0,00	0	0
neobjasněno, v šetření	897	4,38	91	273 517,6	9,56	15	111
Příčiny - celkem	20 492	100,00	97	2 861 527,7	100,00	125	1 286

⁸⁴ HZSCR.CZ: *Statistická ročenka MV – generální ředitelství HZS ČR*, [online]. [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>, s. 26>.